

MŪSŲ GIRIOS

Žurnalas apie miškus ir miškininkus

2023 / sausis

*Nuosekliai siekėme, kad taptume
viena efektyviausiai valdomų
valstybės įmonių*

*Pakeista Leidimų kirsti mišką
išdavimo tvarka*

*Miškininkų senjorų klubo „Giriūnai“
kreipimasis į politines partijas*

*Puvinio paplitimas eglynuose
ir jį lemiantys veiksniai*

STIHL

STIHL GRANDININIAI PJŪKLAI

Galingi STIHL pjūklai - naujausios technologijos, pagerintas valdymas, optimalus ergonomiškumas ir mažas svoris. Iš platus asortimento išsirinksite tinkamą pjūklą kiekvienam poreikiui: tiek darbui sode, tiek profesionaliai miško ir kraštovaizdžio priežiūrai. STIHL kuria ne tik variklius, pjovimo grandines, bet ir pjovimo juostas. Tai užtikrina visada puikų šių trijų komponentų derinį.

Mocevičiaus firma "Ginalas",
Esperanto g. 26, LT-69428
Kazlų Rūda
Tel.: +370 700 71010

Daugiau informacijos www.Ginalas.lt

4 Kronika

Aktualijos

V. KAUBRĖ.

6 Nuosekliai siekėme, kad taptume viena efektyviausiai valdomų valstybės įmonių

8 Patvirtinta Valstybinių miškų urėdijos strategija iki 2027 m.

9 Z. GLAZKO.
Pakeista Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarka

10 Miškininkų senjorų klubo „Giriūnai“ kreipimasis į politines partijas

13 Miškininkai mokslininkai senjorai nepritaria miško genetinių-selektinių objektų perdavimui VSTT

Miškininkystė

P. ŽEMAITIS.

14 Puvinio paplitimas eglynuose ir jį lemiantys veiksniai

Saugomos teritorijos

17 Buveinė 2023 – kerpiniai miškai

Arlaviškių pažintinis takas vėl džiugins lankytojus

Miško flora ir fauna

S. PALTANA VIČIUS.

18 Lietuvos miškų paukščiai. Didysis margasis genys (*Dendrocopos major*)

Lietuvos miškų žvėrys. Paprastoji lūšis (*Lynx lynx*)

Laisvalaikio kūryba

J. VITKAUSKAITĖ.

20 Medžiai miršta stovėdami

Atradimai

22 E. JANULEVIČIŪTĖ-GUIMERA.

Gran Kanarija, Naujieji metai ir laikas

Laisvą minutę

25 Kryžiažodis

26 Išėję negrįžti

Medžioklė

28 V. RIBIKAUSKAS.
„Naminis“ šernas

Prašome Jūsų skirti 1,2 proc. sumokėto GPM žurnalui „Mūsų girios“.

Prašymą VMI galite pateikti iki 2023 m. gegužės 1 d. tik elektroniniu būdu prisijungiant prie VMI Elektroninio deklaravimo sistemos.

Dar galima užsiprenumeruoti žurnalą „Mūsų girios“ 2023 metams!

- Internetu - www.musu-girios.lt (nuspaudžius skydelį *prenumerata*);
- El. paštu - info@musu-girios.lt, rimondas@musu-girios.lt;
- Telefonu - +370 687 10616; ▪ Visuose Lietuvos pašto skyriuose.

PRENUMERATOS KAINA:

1 mėn. – 5 Eur, metams – 60 Eur; su nuolaida: 1 mėn. – 3,50 Eur, metams – 42 Eur.

LIETUVOS MIŠKININKŲ SAJUNGOS
ŽURNALAS

Leidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058

2023 m. sausis, Nr. 1 (897)

ISSN 1392-6829

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“

Adresas korespondencijai:

P. d. 604, Vilniaus 16-asis paštas,
Nemenčinės pl. 2, 10001 Vilnius
Mob. tel. +370 687 10616

El. paštas: info@musu-girios.lt
rimondas@musu-girios.lt
rimondas.vasiliauskas@gmail.com

www.musu-girios.lt

@musugirios

Jmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A. s. LT887044060001501044

AB SEB bankas

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

Mob. tel. 8 687 10616

El. paštas: rimondas@musu-girios.lt,
rimondas.vasiliauskas@gmail.com

Spausdino UAB „Standart Impresa“
S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, 02189 Vilnius
www.standart.lt

Tiražas 580 egz.

Kaina 5 Eur

Kaina su nuolaida 3,50 Eur

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine
Editor-in-chief R. Vasiliauskas
PO Box 604, 16th Vilnius Post Office,
LT-10001 Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius ar jų
dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką
redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

KRONIKA

Nuo 2023 m. sausio 13 dienos Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai prie Aplinkos ministerijos vadovą AGNĖ JASINAVIČIŪTĖ, kuri laimėjo konkursą šiai vadovaujančiai pozicijai valstybės gamtos sauginėje įstaigoje.

„Šiais metais tęsiame saugomų teritorijų pertvarką, antrajame jos etape standartuosime procesus, numatysime mažiau konfliktų sukelti saugomų teritorijų steigimą. Ir čia labai svarbus bus žinomo, išsilavinusio, lyderystės bruožus turinčio Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos vadovo vaidmuo. Agnė pasirinkta kaip visą savo profesinį kelią paskyrusi saugomoms teritorijoms profesionalė, srities bendruomenės lyderė“, – teigė aplinkos ministras Simonas Gentvilas, pristatydamas naują įstaigos vadovę.

Pasak naujosios VSTT vadovės, efektyvus saugomų teritorijų valdymas labai svarbus kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei apsaugoti, ekosistemų pusiausvyrai, vandens ir oro kokybei palaikyti, ekonominėms veikloms skatinti, taip pat saugomos teritorijos atlieka labai svarbų vaidmenį palaikant žmonių sveikatą ir gerovę.

„Kartu su komanda sieksime, kad VSTT būtų moderni įstaiga, efektyviai bei kokybiškai įgyvendinanti valstybės politiką ir tarptautinius įsipareigojimus saugomų teritorijų, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės srityje, o saugomos teritorijos taptų šalies pasididžiavimu. Stiprinsime saugomų teritorijų įvaidį – plėsimė tarpinstitucinį bendradarbiavimą, didinsime informacijos apie saugomas teritorijas pasiekiamumą“, – ateities idėjomis dalinosi Agnė Jasinavičiūtė.

Agnė Jasinavičiūtė Vilniaus Universitete baigė geografijos srities bakalauro studijas, įgijo visuomeninės geografijos magistro laipsnį su teritorijų planavimo specializacija ir pradėjo dirbti Valstybinėje saugomų teritorijų

tarnyboje, Apsaugos ir tvarkymo, vėliau Kraštovaizdžio apsaugos skyriaus vyr. specialiste. Pastaruoju metu ji vadovavo įstaigos Kraštovaizdžio apsaugos skyriui.

Nuo 2016 m. Agnė Jasinavičiūtė savo praktika ir žiniomis dalinasi su Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų fakulteto studentais, skaito paskaitas „Saugomos teritorijos“.

2019 m. Agnė Jasinavičiūtė baigė Klausio Toepferio aplinkos apsaugos igūdžių tobulinimo stipendijos programą, kurioje tobulino gamtos apsaugos profesinius gebėjimus, vadovavimo, projektų valdymo, tarptautinių ryšių aplinkosaugoje igūdžius. 2018 m. laimėjo Alfredo Toepferio ir Europarkų federacijos įsteigtą gamtos paveldo apsaugos stipendiją, stažavosi Škotijos ir Anglijos saugomose teritorijose.

Sausio 4 d. pasikeitė Nacionalinės žemės tarnybos pavaldumas – šią įstaigą iš Žemės ūkio ministerijos perima Aplinkos ministerija, kuri tampa atsakinga už žemės valdymo ir naudojimo politikos formavimo klausimus.

Nacionalinės žemės tarnybos (NŽT) darbo tęstinumas išlieka: NŽT struktūra ir darbuotojų skaičius nesikeičia. Pakeitimai, kurie lems struktūrinius pokyčius ir galimą darbuotojų perkėlimą į savivaldybes ar Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją, numatomi 2024 metais.

„Tai svarbiausia ir sudėtingiausia šios kadencijos Aplinkos ministerijos reforma. Prie dabartinių 2,3 tūkst. Aplinkos ministerijos sistemos darbuotojų prisijungia dar apie tūkstantis NŽT darbuotojų. Pagaliau valstybinės žemės panaudojimo procesai taps skaidresni, miestų ir miestelių valstybinė žemė bus daug efektyviau ir ūkiškiau naudojama. Žemės naudojimo valstybine kontrole ir statybos teisėtumo tikrinimu užsiims viena tarnyba. Procesų priežiūra stiprės ir spartės, nes bus suvienytos Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos

inspekcijos bei Nacionalinės žemės tarnybos funkcijos“, – sako aplinkos ministras Simonas Gentvilas.

Aplinkos ministerija formuos žemės valdymo ir naudojimo, geodezijos ir kartografijos, teritorijų planavimo ir statybos politiką. Naujais klausimais rūpinsis praėjusių metų pabaigoje įsteigtos Žemės ir teritorijų planavimo bei Erdvinių duomenų politikos grupės.

Pasak NŽT vadovo Sauliaus Mocevičiaus, daugiau nei pusmetį trukusios labai intensyvos diskusijos dėl planuojamos reformos davė teigiamų rezultatų.

„Džiaugiuosi, kad į galutinės šios reformos vizijos ir pagrindinių tikslų formavimą buvo įtraukti ir NŽT specialistai. Turėjome galimybę savo nuomonę išsakyti Seimo komitetuose, savo įžvalgas pateikti Aplinkos ministerijai. Į daugelį mūsų profesinių pastabų buvo atsižvelgta, todėl optimistiškai žvelgiame į ateitį ir galime ganėtinau užtikrintai sakyti, kad pradėti ir ateityje numatyti pokyčiai turės teigiamą efektą tiek valstybei, tiek žmonėms“, – sako S. Mocevičius.

Artimiausiu metu Aplinkos ministerija pateiks konkrečius įstatymų pakeitimų projektus, susijusius su žemės valdymo ir naudojimo politikos formavimo, įgyvendinimo ir kontrolės teisinio reguliavimo tobulinimu.

Sausio 8 d. Valstybinių miškų urėdija minėjo 5 metų sukaktį. Per penkerius metus urėdija tapo didžiausia medienos sektoriaus įmone Lietuvoje, veikianti pagal aukščiausius verslo, socialinius ir aplinkosaugos standartus. Įmonės veikloje diegiamos naujos bei pažangios technologijos užtikrinant efektyvų medienos ruošos procesą, nepertraukiamą medienos tiekimą klientams bei visuomenės lūkesčius dėl Lietuvos miškų išsaugojimo bei miškingumo didinimo.

Nuo 2018 įvykusios urėdijų reorganizacijos ir įkurtos vienos įmonės, kuri patikėjimo teise valdo ir prižiūri valstybinius miškus, nueitas nemažas ir iššūkių kupinas kelias. Naujai įmonei, kuri apjungė 42 skirtingas iki tol veikusias miškų urėdijas ir Valstybinį miškotvarkos institutą, dirbusius skirtingomis sąlygomis ir taikiusius skirtingus vadybos metodus, sukurta bendra apskaitos sistema, patvirtinta veiklos strategija, sukurta vienoda atlygio sistema darbuotojams, centralizuoti viešieji pirkimai, suformuota susitelkusi ir tikslo siekianti vadovų komanda ir priimti kiti svarbūs sprendimai, stiprinantys įmonę.

Sausio 12 d. Aplinkos ministras patvirtino Valstybinių miškų urėdijai privalomąsias miško įveisimo, atkūrimo, apsaugos, tvarkymo darbų ir gamtotvarkos priemonių miškuose įgyvendinimo normas 2023 m.

Nustatytos 15-25 proc. didesnės nei siūle VMU privalomosios miško želdinių ir želinių priežiūros ir apsaugos nuo žvėrių pažeidimų, jaunuolynų ir vyresnio amžiaus medynų apsaugos nuo žievės laupymo darbų normos.

Normos padidintos įvertinus Aplinkos apsaugos departamento Miškų kontrolės departamento 2021–2022 m. atliktos valstybinės reikšmės miškų kontrolės rezultatus. Patikrinimų metu nustatyta, kad VMU valdomuose miškuose 2021 m. miško želdinių priežiūra laiku neatlikta 12,6 proc., 2022 m. – 26 proc. viso tikrinto ploto, miško želdinių ir želinių apsauga nuo žvėrių pažeidimų – 14 proc. viso tikrinto ploto. Nustatyti blogi želdinių priežiūros ir apsaugos rezultatai atskiruose regioniniuose padalinuose.

Medynų ir krūmynų pertvarkymo į geresnės kokybės medynus ir genetinių miško medžių draustinių ir medynų apsaugos tvo-

romis darbų normos padidintos atsizvelgiant į Aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos pažangos priemonių apimtį, nustatytą VMU 2023 m.

Sausio 19 d. Europos Komisija organizavo nuotolines dirbtuves Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano (NEKSVP) gairėms parengti, kuriose dalyvavo suinteresuotų institucijų atstovai iš ES valstybių narių. Lietuvą dirbtuvėse atstovavo Valstybinės miškų tarnybos specialistai.

Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas yra nacionalinės svarbos projektas, kuriame apibrėžiamos klimato švelninimo priemonės ir planuojami šių priemonių efektai artimiausiam dešimtmečiui. Planas apima visus sektorius, kuriems vykdoma šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) apskaita. Naujausias NEKSVP yra rengiamas

nuo 2021 m. ir galutinai bus suformuotas 2024 metais. Tam, kad šis ambicingas planas būtų sukurtas ir įgyvendintas tinkamai, reikia aiškių ir tikslių gairių iš jį kuruojančios EK.

Renginys apėmė 2 itin svarbius sektorius – žemės ūkio ir žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (ŽNŽNKM), taip pat dalis jų buvo skirta apžvelgti naujai išskylančiai bioekonomikos temai.

Sausio 25 d. Vyriausybė pritarė, kad Lietuvos sveikatos mokslų universitetui (LSMU) būtų pavesta teikti laukinių gyvūnų gydymo, globos, paleidimo į gamtinę aplinką ar perdavimo kitiems asmenims, turintiems teisę juos laikyti ir galintiems jais pasirūpinti, paslaugas, taip pat konsultuoti gyvūnų globos ir priežiūros klausimais. Tai numatyta AM parengtame Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo pakeitimo projekte. Jam dar turės pritari Seimas.

Norintys paremti Ukrainą, tai padaryti gali šiais būdais:

- Ukrainiečiams padėti finansine parama ir paaukoti norimą sumą interneto puslapyje www.aukok.lt;
- Aukoti bankiniu pavedimu ir pervesti norimą sumą:
Gavėjas: VšĮ Mėlyna ir geltona (www.blue-yellow.lt)
Banko sąskaita: **LT17 7300 0101 4089 4869**, Bankas Swedbank
Mokėjimo paskirtis: PARAMA
- Paaukoti trumpuoju telefono numeriu **1485**, auka – **5 eurais**;
- Galinčius suteikti būstą, ar kitaip savanoriškai prisidėti, užpildyti savanorio anketą interneto puslapyje www.stipruskartu.lt;
- Kaip paremti Ukrainos ginkluotąsias pajėgas pervedant pinigų galima sužinoti KAM tinklapyje ar [facebook](https://www.facebook.com/kam) paskyroje ;
- Prieglobstis Ukrainos gyvūnams – www.lietuvagyvunams.lt.

Lietuvos miškininkų sąjunga kartu su VšĮ „LDK palikuonys“ renka paramą Ukrainos kovotojams už laisvę. Visa surinkta parama pristatoma 100% tiesiogiai savanorių pajėgoms.

Lietuvos miškininkų sąjungos
Paramos Ukrainai koordinatorius:
Kęstutis Markevičius
ukraina@miskininkusajunga.lt

PARAMA UKRAINAI

Ми підтримуємо Україну! Тебūnie ми́škai!

Nuosekliai siekėme, kad taptume viena efektyviausiai valdomų valstybės įmonių

Į žurnalo „Mūsų girios“ klausimus atsako Valstybinių miškų urėdijos generalinis direktorius Valdas Kaubrė

Šių metų sausį sukako 5 metai, kai buvusios miškų urėdijos ir Valstybinis miškotvarkos institutas reorganizuoti į vieną valstybės įmonę – Valstybinių miškų urėdiją. „Verslo žinių“ skelbiamame 2022 metų reitinge „Lietuvos verslo lyderiai 500“ VMU – pirmoje vietoje. Kas sąlygojo tokį pri pažinimą? Kokie valstybinių miškų valdymo sistemos pertvarkymo etapai buvo svarbiausi ir labiausiai įsimintini?

Esu įsitikinęs, kad sėkmė nebūna atsitiktinė – visus šiuos penkerius metus komanda dirbo, kad pasiektų tokį rezultatą. Prie Valstybinio miškotvarkos instituto prijungus 42 urėdijas, turėjome didžiulę apjungtą įmonę, kuri turėjo ir šimtus skirtingų veiklos programų bei procesų. Tačiau nuosekliai siekėme, kad įmonė taptų viena efektyviausiai valdomų valstybės įmonių ir pavyzdžiu visam miškų sektoriui. Šią pažangą atspindi nuolat gerėjantys valdysenos indekso vertinimai, Valdymo koordinavimo centro sudaromame valstybės valdomų įmonių gerosios valdysenos indekso rezultatu pristatyme įmonei suteiktas apdovanojimas nominacijoje „Valdysenos pažanga“. Ši nominacija – įvertinimas už spartų tobulėjimą taikant geriausias valdysenos praktikas, tvarumo iniciatyvas ir kuriant finansinę grąžą valstybei.

Vienas mūsų pagrindinių tikslų – surasti balansą tarp ekologinės, socialinės ir ekonominės veiklų atliepiančių visų suinteresuotų šalių lūkesčius.

Sudėtinga būtų išskirti etapus. Visoms sritims reikėjo dėmesio ir visos komandos indėlio: susitvarkėme procesus, centralizavome pirkimus, nuosekliai diegiamė naujas IT programas, kurios palengvintų komandai darbą, skaidriname medienos apskaitos procesą, aprūpinome darbuotojus nauja darbo technika ir darbo rūbais, suvienodinome didžiulius atlygio skirtumus ir sklandžiai įvykdėme girininkijų pertvarką, išigijome naują medienos ruošos techniką, efektyviau veikiame rinkoje orientuodamasi į kokybišką bei pirkėjams tinkamiausią medienos sortimentavimą, kas taip pat didina ne tik medienos paklausą, bet ir kainas, atidarėme moderniausių miško sodmenų išauginimo kompleksą Panevėžyje, modernizavome aizyklą, siekiant užtikrinti kokybišką, genetiškai pažangų sėklinės bazės sukūrimą, investavome ir pastatėme modernų kryžminimo stacionarą, diegiamas lazerinis skenavimas, projektuojamas mūsų naujas biuras Vievyje, planuojamos investicijos, o Nacionalinis miškasodis tapo vienu laukiamiausių renginių Lietuvoje – visose įmonės veiklos srityse vyko pokyčiai, kurie ir prisidėjo prie šio rezultato. Būti Verslo žinių „Lietuvos verslo lyderiai 500“ pirmoje vietoje – didžiulis mūsų visų komandos įvertinimas.

2021 m. pradėjusios kilti medienos kainos ir išmoktos pamokos buvo gera nauja pradžia į rekordinius įmonės rezultatus 2022 m. Tačiau negalime pamiršti, kad per penkerius įmonės veiklos metus turėjome kelis medienos kainų šuolius – kainų svyravimas sektoriuje siekia net virš 40 procentų, tad netgi ir žemos kainos laikotarpiu susivaldėme sąnaudas, efektyvinome veiklą, tačiau suplanuoti darbai niekada nesustojo.

Metų pradžioje tradiciškai prašome plačiau informuoti apie Valstybinių miškų urėdijos 2022 metų ekonominius rodiklius ir prognozes šioms metams.

Įmonė 2022 m. gavo 319,9 mln. eurų pajamų ir 127,6 mln. eurų ikimokestinio pelno – tai rekordinės įmonės pajamos ir pelnas, vertinant nuo įmonės įkūrimo ir per visą valstybinių miškų sektoriaus gyvavimą. Prognozuojame, kad 2023 metais pajamos sieks 286,4 mln. eurų, ikimokestinis pelnas – 48,3 mln. eurų.

Kokie 2023 m. I pusmečio žaliavinės medienos ir miško kirtimo liekanų pardavimo aukciono pusmetinėms ir ilgalaikėms sutartims sudaryti rezultatai?

Valstybinių miškų urėdija 2023 metų I pusmečio aukcionuose pusmetinėms sutartims sudaryti ir ilgalaikėms sutartims sudaryti iš viso pasiūlė 619,42 tūkst. ktm žaliavinės medienos ir 84 tūkst. ktm miško kirtimo liekanų. Medienos pirkėjai 2023 m. I pusmečio aukcione išigijo 94,5 proc. pasiūlytos žaliavinės medienos ir 88,5 proc.

miško kirtimo liekanų. Aukciono pusmetinės sutartims sudaryti rezultatai atspindi ženklus pokyčius medienos ir biokuro žaliavos rinkose: krenta ilgą laiką didėjusi paklausa ir kainos. Pasitvirtino prognozės dėl recesijos rinkoje bei sulėtėjusio pramonės augimo.

Vidutinė žaliavinės medienos pardavimo kaina 2023 m. I pusmečio aukcione pusmetinėms sutartims sudaryti, lyginant su 2022 m. II pusmečio aukciono kaina, mažėjo vidutiniškai apie 10 proc.

Statistikos duomenimis, rinkoje biokuro šalies poreikiams šiuo metu užtenka. Tačiau dvejojama, ar jo pakaks paleidus Vilniaus kogeneracinės jėgainės biokuro bloką? Nors VMU yra viena didžiausių miško kirtimo liekanų biokurui tiekėjų, bet, padidinus minėtos produkcijos gamybos apimtį, neišvengiamai teks susidurti su naujais iššūkiais. Kaip VMU numato juos įveikti?

Žaliavos biokuro gamybai paruošimas įgauna vis didesnę svarbą. Jeigu peržvelgtume kelerių metų laikotarpį – anksčiau vyko didžiuliai svyravimai ir poreikio žaliavos biokurui beveik nebuvo. Tačiau sustojus importui iš Baltarusijos, šilumos gamintojai atsigrėžė į lietuvišką medieną ir pernai aukcione buvo parduotas rekordinis kirtimo liekanų kiekis. Ir nors kirtimo liekanų kiekis buvo rekordinis, tačiau nebuvo nupirtas visas, ir tai rodo, kad žaliavos yra pakankamai. Žaliavos biokurui užtikrinimas yra vienas iš VMU strateginių uždavinių, todėl įmonė stengiasi reikiamus kiekius užtikrinti.

Ar nenumatomas regioninių padalinių stambinimas? Nuo metų pradžios veiklą pradėjo naujai suformuotos girininkijos, kurių iš 331 liko 192. Kaip vyko darbuotojų atranka į reformuotas girininkijas? Kiek iš jų nepraėjo konkurso arba patys nesutiko dirbti? Ar girininkijoms vis dar trūksta specialistų?

Regioninių padalinių stambinti neplanuojame, svarbiausias mūsų tikslas buvo girininkijų pertvarka, kuri vyko sklandžiai ir į procesą buvo įtraukti visi regioninių padalinių darbuotojai, kurie, pirmiausia, patys turėjo atsakyti, kokią girininkiją, kaip administracinį vienetą, mato ateityje. Natūralu, kad kiekvienas pokytis įneša nežinomybės, tačiau šia pertvarka pavyko suvienodinti darbuotojų darbo krūvius ir suvienodinti girininkijų plotus.

Atranka į girininko ir girininkijos specialisto pareigas vyko dviem etapais. Darbuotojų profesinės kompetencijos buvo vertinamos testu raštu, dalykinės savybės – pokalbio metu.

Visuomet akcentavome, kad visi darbuotojai yra reikalingi bei svarbūs, tačiau po atrankų daugiausia pensinio amžiaus ar priešpensinio amžiaus darbuotojų vis tik nusprendė palikti įmonę. Daugumoje girininkijų komandos suformuotos, tačiau yra vietų, kur vyksta atrankos. Sprendžiant pagal tai, kad susidomėjimas laisvomis darbo vietomis yra didelis, artimiausiu metu tikimės, kad į komandą prisijungs naujų žmonių.

Kaip vyko (vyksta) VMU veiklos centralizavimo procesas (viešųjų pirkimų, personalo, buhalterinės apskaitos modernizavimas ir kt.)? Su kokiais sunkumais tenka susidurti?

Net 95 procentų viešųjų pirkimų įmonėje vykdoma centralizuotai, planuojame, kad nuo šių metų 100 proc. viešųjų pirkimų bus „žali“.

Anksčiau Darbuotojų saugos ir aplinkosaugos, Viešųjų pirkimų, Personalo skyriaus darbuotojai vykdė kelias funkcijas. Siekiant stip-

rinti kiekvieno iš jų kompetencijas ir gerinti darbo efektyvumą koncentruojantis į aiškiai apibrėžtų darbo funkcijų vykdymą, šie darbuotojai tapo centrinės administracijos dalimi, taip pat šiais metais iki birželio pirmosios bus centralizuotos ir buhalterinės apskaitos funkcijos.

Darbo funkcijų centralizavimas parodė, kad darbuotojai savo darbui gali skirti visą dėmesį, o neužtikrintumas dėl pokyčių buvo nepagrįstas. Visus procesus vertiname, viską darome atsakingai, girdėdami mūsų komandą ir optimaliu greičiu.

Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. sprendimu iki šių metų pabaigos numatyta Valstybinių miškų urėdijos valdymo modelį iš valstybės įmonės reorganizuoti į akcinę bendrovę. Ar jau pradėtos pertvarkymo procedūros?

LR Vyriausybės yra priimtas sprendimas, kad ateityje liks tik viena VĮ statusą turinti įmonė. VMU, kaip ir visos kitos VĮ, turės pakeisti statusą į AB. Tam bus rengiamas ir su steigėju derinamas veiksmų planas dėl statuso keitimo.

Papasakokite apie bendradarbiavimą su Lietuvos miškininkų sąjunga, Lietuvos miško ir miško pramonės darbuotojų profesinių sąjungų federacija, miško darbų rangovais, kitais partneriais.

Su visais partneriais vyksta nuolatinis dialogas ir efektyvus išylančių klausimų sprendimas. Su profesine sąjunga derinami visi būtini dokumentai, dokumentų projektai, diskutuojama kaip užtikrinti kuo geresnes sąlygas darbuotojams. Šie metai svarbūs ir tuo, kad baigiasi kolektyvinės sutarties galiojimas: todėl per šiuos metus turėsime susiderinti, kokią naują kolektyvinę sutartį pasirašysime.

Rangovai yra svarbūs mūsų partneriai, kurie atlieka daug darbų ir su jais bendraujama nuolat rengiant medienos ruošos ir miškininkytės darbų konkursų sąlygas. Mums svarbu, kad visi darbai būtų atlikti laiku, todėl stengiamės kuo efektyviau spręsti išylančius klausimus.

Bendradarbiaujame su Lietuvos miškininkų sąjunga, visomis mokslo įstaigomis bei kitais socialiniais partneriais: VDU, KMAIK, Lietuvos policija, AAD, PAGD ir daugeliu kitų. Kiekviena institucija atlieka savo darbą, tačiau mūsų visų veikloje yra momentų, kur randame galimybių bendradarbiauti, rengti bendras talkas, reidus ar įgyvendinti kitas iniciatyvas.

Kaip įgyvendinamas VMU centrinės administracijos naujos būstinės statybų projektas?

VĮ Valstybinių miškų urėdija pirmą kartą organizavo tokį kūrybinį konkursą. Sulaukėme net 12 dalyvių ir jų idėjų, kaip galėtų atrodyti biuras Vievyje – iš ties unikaloje vietoje pušyne, kuri įprasmins miškininkų darbą ir profesiją. Šiuo metu architektų komanda kartu su tam priskirtais atsakingais CA darbuotojais rengia biuro Vievyje techninį projektą, sprendžiami dokumentacijos, pastato vidaus įrengimo ir išorės infrastruktūros klausimai. Visi darbai vyksta sklandžiai ir pagal numatytą grafiką. Tikimės, kaip ir buvo planuota, statybos prasidės 2024 metais.

Dėkojame už atsakymus.

Parengė Rimondas VASILIAUSKAS

Patvirtinta Valstybinių miškų urėdijos strategija iki 2027 m.

Aplinkos ministras Simonas Gentvilas patvirtino Valstybinių miškų urėdijos (VMU) veiklos strategiją, kuri nustato įmonės tikslus 2023-2027 metams. Atnaujintoje strategijoje patvirtintos pagrindinės strateginės kryptys: didinti miško ekosistemų tvarumą, užtikrinti veiklos tvarumą bei plėtrą, šviesti visuomenę ir didinti pasitikėjimą, didinti veiklos efektyvumą ir skaitmenizaciją bei kurti aukštos darbo kultūros organizaciją.

„Atnaujintoje strategijoje dėmesį skyrėme darniam veiklos vystymui ir veiklos diversifikavimui. Šiais metais bus parengtas veiklos diversifikavimo planas, bus vertinama galimybė dėl CO₂ kreditų pardavimo bei VMU žemėje esančių žemės gelmių išteklių telkinių eksploatavimo, taip pat ilgalaikiai veiklos procesų efektyvumo didinimo ir naujų plėtros iniciatyvų įgyvendinimo planai“, – sakė Valstybinių miškų urėdijos generalinis direktorius Valdas Kaubrė.

Vienais svarbiausių uždavinių išlieka naujų miškų įveisimas, miško ekosistemų tvarumo, atsparumo klimato kaitai didinimas, biologinės įvairovės apsauga, valstybės turto efektyvumo didinimas, CO₂ pėdsako mažinimas, Aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo programos pažangos priemonių įgyvendinimas.

VMU planuoja mažinti klimato kaitos poveikį ir didinti medynų produktyvumą bei atsparumą panaudodama perimtus žemės plotus, įsigydama naujus plotus miškams įveisti, užtikrindama genetiškai vertingų sėklų gamybos ir naudojimo apimtis. Prie klimato kaitos švelninimo Urėdija prisidės didindama šiltnamio efektą sukeliančių dujų absorbciją įveisdama mišką naujuose žemės plotuose, tvarkydama pažeistas pelkes. CO₂ pėdsaką savo veikloje mažins efektyviau panaudodama energijos ir kitus resursus, diegdama tausojančias technologijas.

Saugant biologinę įvairovę bus atkuriamas gera buveinių būklė ir sudaromos sąlygos buveinėms susiformuoti. VMU vadovaujasi ir aplinkos ministro įsakymais nustatytais Europos Bendrijos svarbos paukščių, natūralių buveinių ir rūšių apsaugos tikslais.

„Susitarimas dėl biologinės įvairovės valstybiniuose miškuose apsaugos žymi naują gamtosaugos darbų organizavimo ir pasiektų rezultatų įvertinimo etapą. Aplinkos ministerija nurodo tik siektiną saugomų buveinių ir rūšių apsaugos lygį, o konkrečių gamtosaugos darbų planavimas, įgyvendinimas, išmanūs ir efektyvūs sprendimai patikimi VMU kolektyvui. Svarbiausia, kad buveinės ir rūšys valstybiniuose miškuose būtų saugios“, – pažymėjo aplinkos viceministras Danas Augutis.

Svarbi sritis – urėdijos veiklos efektyvumo didinimas ir skaitmenizacija. VMU ketina įgyvendinti nepertraukiamos miškotvarkos principus, didinti auginamų sodmenų produktyvumą, diegti pažangias miškų įveisimo, atkūrimo, apsaugos, tvarkymo ir miško dauginamosios medžiagos auginimo technologijas, gerinti miškuose esančių kelių valdymą ir priežiūrą.

Visuomenei teikiamos paslaugos taps prieinamesnės ir kokybiškesnės automatizavus ir skaitmenizavus veiklos procesus. VMU sieks visuomenės pasitikėjimo viešindama objektyvią ir suprantamą informaciją apie savo veiklą įtraukdama gyventojus, verslą į įvairias miškininkystės iniciatyvas.

Bus atnaujinta ir įdiegta optimali darbuotojų veiklos vertinimo, motyvavimo ir darbuotojų mokymo sistema, specialistus skatinant įsitraukti į įmonės veiklą ir sprendimų priėmimą.

VMU 2023–2027 m. veiklos strategija parengta atsižvelgiant į Aplinkos ministerijos 2022 m. rugsėjo 21 d. atnaujintus valstybės keliamus tikslus ir lūkesčius įmonei.

VMU inf.

Aplinkos ministras 2022 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. D1-397 pakeitė **Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašą, galiojusį pusantrų metų ir patvirtino jo naują redakciją.**

Trumpai pristatysiu šio teisės akto, įsigaliojusio š. m. sausio 1 d., pagrindinius pakeitimus.

Viena iš pagrindinių naujovių – nuo šiol leidimai kirsti mišką gali būti užsakomi ir išduodami bei pranešimai apie ketinimą kirsti mišką teikiami, registruojami ir derinami tik elektroniniu būdu per Aplinkosaugos leidimų išdavimo sistemą (ALIS). Miško savininkai, neturintys galimybės prisijungti prie ALIS, gali užsisakyti leidimą kirsti mišką ar pateikti pranešimą apie ketinimą kirsti mišką atvykę į bet kurį iš dvidešimt keturių Valstybinės miškų tarnybos (VMT) Miškų priežiūros skyrių. Konsultacijos Miškų ūkio priežiūros skyriaus specialistų darbo vietoje vyksta antradieniais nuo 9:00 iki 18:00 val. Tačiau prieš atvykstant būtina užsiregistruoti iš anksto (tai galima padaryti telefonu (8 670) 06211 (darbo valandomis) arba VMT svetainėje (www.amvmt.lrv.lt)).

Dar viena naujovė – leidimui gauti, pranešimui registruoti ar suderinti reikalingus duomenis ir dokumentus į ALIS gali sukelti ne tik pats miškas savininkas, kaip buvo iki šiol, bet ir bet kuris jo įgaliotas asmuo arba biržės rėžėjas, vidinės miškotvarkos projektų rengėjas ar kitas asmuo, turintis teisę parengti biržės atžėtimo dokumentaciją, veikiantis pagal su miško savininku sudarytą sutartį. Taipogi tai padaryti gali ir VMT darbuotojas, kai pareiškėjas atvyksta dėl konsultacijos tiesiogiai į VMT Miškų ūkio priežiūros skyrių. Kai dokumentus į ALIS įkelia miško savininko įgaliotas asmuo, reikia pridėti įgaliojimą (gali būti surašytas laisva forma), kai miškotvarkos projekto rengėjas ar biržės rėžėjas – sutartį, pagal kurią jis teikia paslaugas.

Pareiškėjas (asmuo įkėlęs dokumentus į ALIS) gaus tik ALIS pranešimus apie prašymo nagrinėjimo eigą, tačiau išduotą leidimą arba užregistruotą ar suderintą pranešimą galės gauti (parsiisiųsti iš ALIS) tik pats miško savininkas arba jo įgaliotas asmuo pagal notaro patvirtintą įgaliojimą. Jei privataus miško savininkas nesinaudoja elektronine bankininkyste arba neturi elektroninio pašto, tai sudarydamas įgaliojimą ar sutartį, turėtų nurodyti asmenį, kurį įgalioja gauti išduoto leidimo ar užregistruoto ar suderinto pranešimo kopiją.

Pakeista *Leidimų kirsti mišką* išdavimo tvarka

ZBIGNEV GLAZKO, Aplinkos ministerijos Miškų politikos grupės vyresnysis patarėjas

Teisė kirsti mišką pagal pateiktą pranešimą apie ketinimą kirsti mišką nuo šiol gali būti suteikta žymiai greičiau – jau per 5 darbo dienas arba priklausomai nuo to, kur ir kokį miško kirtimą numatoma vykdyti per 20 darbo dienų. Penkių darbo dienų terminas pranešimui užregistruoti bus taikomas, kai kirtimai planuojami miške, nesančiame Natura 2000 teritorijoje ar teritorijoje, kurioje yra nekilnojamoji kultūros vertybė. Šiuo atveju VMT tik patikrins ar pateikti visi reikalingi dokumentai ir ar pranešime nėra klaidingos informacijos. VMT neturės pareigos vertinti miško savininko numatyto miško kirtimo atitikties teisės aktų reikalavimams, todėl atsakomybė už juos teks miško savininkui.

Teikdamas pranešimą privataus miško savininkas privalės patvirtinti, kad visa pranešime pateikta informacija ir asmens duomenys yra teisingi. Taip pat išsipareigoja vykdyti miško kirtimus laikantis pranešime nurodytų sąlygų, aplinkos ministro patvirtintų Miško kirtimų taisyklių, Miško sanitarinės apsaugos taisyklių ir kitų miškų valdymo sritį reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų. Miško kirtimas pažeidžiant leidime ar pranešime nurodytus reikalavimus ir sąlygas bus laikomas savavališku miško kirtimu, už kurį numatyta atsakomybė.

Ir dar vienas dalykas – teisė kirsti mišką, įgyta pateikus pranešimą apie ketinimą kirsti mišką, galios 12 mėnesių nuo pranešimo įregistravimo ALIS, arba, kai pranešimas turi būti derinamas su saugomų teritorijų direkcija ar Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos teritoriniu padaliniu, – nuo suderinimo per ALIS datos (iki šiol pranešimai apie ketinimą kirsti mišką galiojo tik iki einamųjų metų gruodžio 31 d.). Tokiu būdu tikimasi sumažinti metų sandūroje padidėjusį nagrinėjamų dokumentų kiekį ir vėlavimus derinant pranešimus, o miško savininkai nepradėję pranešimuose numatytų kirtimų neturės jų teikti pakartotinai, nebaigę kirtimus – rengti naujus biržės atžėrimo dokumentus.

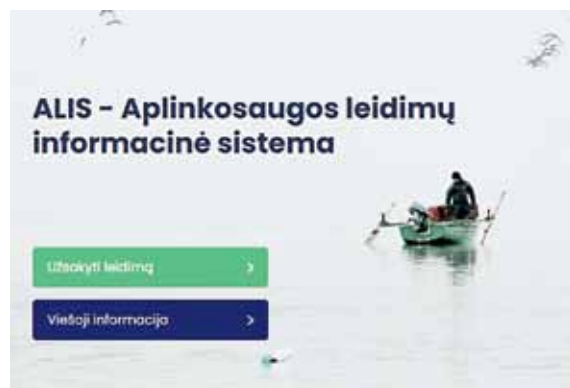
Leidimai kirsti mišką, išduoti iki šio įsakymo įsigaliojimo (iki 2023 m. sausio 1 d.), gali būti tikslinami, pratęjami ar panaikinami pagal iki šio įsakymo įsigaliojimo galiojusį teisinį reguliavimą.

VYTAUTO KNYVOS nuotrauka

PAGRINDINIAI PAKEITIMAI:

- pranešimų apie ketinimą kirsti derinimas su VMT privalomas tik retinimo, einamiesiems ir atrankiniams sanitariniams kirtimams (išskyrus sausuolių ir vėjavartų kirtimus) ir tik tais atvejais, kai kirtimai planuojami Natura 2000 teritorijoje ar teritorijoje, kurioje yra nekilnojamoji kultūros vertybė.
- trumpinamas laikas nuo pranešimo pateikimo iki galimybės kirsti, kai kirtimas planuojamas ne Natura 2000 teritorijoje ar teritorijoje, kurioje yra nekilnojamoji kultūros vertybė – pranešimo derinti nereikia, teisė kirsti mišką įgyjama nuo pranešimo įregistravimo ALIS (pranešimo užregistravimo trukmė iki 5 darbo dienų).
- atsisakyta reikalavimo teikiant paraišką leidimui gauti ar pranešimą kartu pateikti ir raštišką bendraturčio sutikimą, kai bendraturčiai tarpusavio susitarimu nustatė ir notariškai pasitvirtino tvarką, pagal kurią bus naudojamos atskiromis žemės sklypo konkrečiomis dalimis;
- panaikinama prievolė tikslinti leidimą ar pranešimą, jei įvykdžius kirtimus paaiškėja, kad iškirstas likvidinės medienos tūris viršijo leidime ar pranešime nurodytą apytikrą likvidinį tūrį.

Miškininkų senjorų klubo „Giriūnai“ kreipimasis į politines partijas

LR Aplinkos ministerija dar 2022 m. birželio mėn. pateikė politinėms partijoms siūlymus Nacionalinio miškų susitarimo (NMS) likusiose nesutartose temose. Šiais klausimais pastabas ir pasiūlymus partijoms teikia ir praktiniame bei moksliniame darbe dirbę, ilgametę patirtį turintys miškininkai profesionalai – Lietuvos miškininkų sąjungos padalinio Miškininkų senjorų klubo „Giriūnai“ nariai. Klubo nariai siekia, kad per ilgus jų veiklos metus sukauptų praktinių ir mokslinių žinių bagažas miškininkystės ir gamtos vertybių išsaugojimo srityje pasitarnautų tam, kad Lietuvos miškų sektoriuje ir biologinės įvairovės išsaugojimo srityje vykstančiuose procesuose būtų padaryta kuo mažiau klaidų, kad priimami teisės aktai ir kiti norminiai dokumentai tarnautų išsaugant Lietuvos gamtą ir miškus.

NMS vežimas rieda kaip Krylovo pasakėčioje

Krylovo pasakėčioje vežimą į skirtingas puses – gulbė į dangų, lydeka į priekį ir vėžys atgal tempė tik trys subjektai, o NMS vežėčias traukiančių yra daug didesnis būrys: čia yra tempiančių ir į šonus, ir į dugną, ir visomis kitomis įmanomomis kryptimis. Todėl vežimas ir lieka įklimpęs pelkėje... Koks gali būti surastas kompromisas tarp tų, kurie miške mato tik rąstus, lentas ir pinigus ir tų, kurie siekia, kad Lietuvoje miškai visai nebūtų kertami, o paverčiami mistinėmis sengirėmis su galybe pūvančios medienos ir dėl to gausiai išplitusiais medieną pūdančiais grybais bei ją graužiančiais vabzdžiais.

Žinomas miškininkas, miškotvarkininkas, miškų istorijos tyrinėtojas Algirdas Brukas, pripažindamas, kad NMS yra kažkas nauja ir reikalinga, pastebi jog jo įgyvendinimas

pilna apimtimi tiesiog neįmanomas. Pasak A. Bruko, dabar Lietuvoje klausimais dėl miškų yra tokia nuomonių įvairovė, tokios prieštaringos nuomonės ir moksliniuose, ir specialistų, ir plačiosios visuomenės sluoksniuose, kad jų suderinimo ir susitarimo pasiekimo galimybės tikrai ne didesnės kaip 1:100. Todėl politinėms partijoms susitarti dėl vieningos miškų politikos bus sunku ar net neįmanoma.

A. Brukas nurodo, kad šiame darbe realių rezultatų galima pasiekti, tik susitariant atskirais, turinčiais bendravalstybinę reikšmę, miškų ūkio klausimais, kaip antai, miškingumo padidinimas, saugomų teritorijų tinklo peržiūrėjimas ir kai kurie kiti. O dėl tų klausimų, kuriais susitarimas nepasiektas, būtina atlikti mokslinius tyrimus, kompetentingus ekspertinius vertinimus bei natūrinius įdiegimo bandymus.

Ką NMS susitarti nepavykusiais klausimais siūlo „Giriūnų“ klubo nariai?

Pastabas ir pasiūlymus, teikiamus politinėms partijoms, paruošė žinomi miškų mokslo korifėjai: doc. dr. Julius Danusevičius, doc. dr. Rimvydas Gabrielavičius, prof. habil. dr. Antanas Juodvalkis, akad. prof. habil. dr. Stasys Karazija, prof. habil. dr. Andrius Kuliešis, dr. Antanas Malinauskas, dr. Virgilijus Mikšys, dr. Stasys Mizaras, prof. habil. dr. Edvardas Riepšas, dr. Laimutė Skuodienė, prof. habil. dr. Albertas Vasiliauskas ir doc. dr. Vidmantas Verbyla.

Pirmiausia, mokslininkai siūlo susitarti dėl sąvokų, naudojamų šiame susitarime, apibrėžimo, kad jas vienodai suprastų visi Nacionalinio miškų susitarimo dalyviai. Šios sąvokos yra: „griežtai saugomi miškai“, „tvariai tvarkomi ūkiniai miškai“, „etiška miškininkystė“, „miškų sektorius“ bei „ūkinės priemonės“.

Pastabos pateikiamos lyginant su Aplinkos ministerijos politinėms partijoms pateiktomis pagal atskiras temas.

1. Tema „Geresnė biologinės įvairovės apsauga miškuose“

1.1.1. Dėl griežtai saugomų (pagal rezervatinių miškų principus) miškų ploto didinimo:

Siūlymas išskirti 10 proc. griežtai saugomų teritorijų pagal rezervatinių miškų principus niekuo nepagrįstas. Rezervatinis režimas gali net pabloginti biologinės įvairovės bei esamų ekosistemų išsaugojimą. Dažnai rezervatinis režimas paskatina svarbiausio elemento – medyno, sudarančio miško aplinką, nykimą, o tuo pačiu ir neigiamus ekosistemos pokyčius. Siūlyti vieno ar

Vieniems reikia sengirų

kito dydžio griežtai saugomų miško teritorijų steigimą be konkretaus tikslo, kaštų–naudos analizės, vien remiantis bendra direktyva yra daugiau nei neatsakinga. Rezervatiniai miškai Lietuvoje sudaro 1,2 proc. Turimuose šiuo metu 27 tūkst. ha rezervatinių miškų tik 0,5 proc. šio ploto yra taikomas intensyvus objektyvus (taikant atrankos metodus) sumedėjusios augalijos monitoringas. Netgi anksčiau pradėtiems tyrimams rezervatuose šiuo metu lėšų neskiriama. Taigi, norint plėsti rezervatines teritorijas, reiktų įvertinti, ką turime ir kaip turimos teritorijos buvo išnaudojamos biologinės įvairovės išsaugojimui ir praturtinimui iki šiol.

Tokios analizės rezultate galėtų kilti pasiūlymai esamų teritorijų pilnesniam gamtosauginiam panaudojimui ar naujų steigimui. Todėl siūlome ne aklaui didinti griežtai saugomų teritorijų plotus, bet pagal moksliskai parengtas rekomendacijas, optimizuoti jų struktūrą, rekomenduoti biologinės įvairovės išsaugojimo ir gausinimo priemones.

(1.1.2.) Gerinti biologinės įvairovės apsaugą saugomų teritorijų miškuose, kurie nepateks į griežtai saugomus miškus ir kurie turėtų sudaryti kitus 20 proc. nuo visų šalies miškų. Šiuose miškuose miškininkystę nukreipti esamų vertybių išsaugojimui ar natūralių miškų formavimui.

Nepritariame, kad 20 procentų visų šalies miškų būtų nukreipta natūralių miškų formavimui.

(1.1.2.b) Palapsnui atsisakyti pagrindinių miško kirtimų gamtiniu požūriui svarbiose saugomų teritorijų dalyse ir draustiniuose. Šiose teritorijose turėtų būti vykdomi tik specialieji ir sanitariniai kirtimai.

Siūlymas atsisakyti pagrindinių miško kirtimų šios kategorijos miškuose yra tolygus miškų atkūrimo atsisakymui. Pagrindiniai kirtimai saugomose teritorijose turi būti vadinami atkuriamaisiais, nes vienas iš svarbiausių jų tikslų yra miškų atkūrimas. Atkuriamųjų kirtimų atsisakymas iš esmės būtų tolygus rezervatinių miškų režimo įteisinimui šiuose miškuose. Tikslinės miškininkystės priemonės didina medynų atsparumą (stabilumą) nepalankiems gamtiniams faktoriams, ligoms, kenkėjams. Jos ne tik užtikrina biologinės įvairovės išsaugojimą, bet ir jos gausėjimą, garantuoja įvairiarūšių miškų formavimą, jų efektyvumą ekonominiu bei socialiniu aspektais.

(1.1.2.d) Planuojant saugomas teritorijas, jose nenumatyti ūkinių miškų, o sumažėjusių medienos tiekimą kompensuoti

Kitiems kuo daugiau negyvos medienos

iš ūkinių miškų nesaugomose teritorijose.

Nepritariame siūlymui atsisakyti ūkinių miškų kategorijos saugomose teritorijose (pavyzdžiui regioniniuose ir nacionaliniuose parkuose), kadangi medienos tiekimo kompensacija iš ūkinių miškų nėra pagrįsta.

2. Tema „Miškų ekonominės naudos didinimas“

(2.1) Kiek ir kur turi būti išskiriami miškai, kurių pagrindinė paskirtis būtų medienos tiekimas ūkiui?

(2.1.1) Siekiant miško išteklius naudoti tvariai, racionaliai ir gauti iš jų kuo didesnę ekonominę naudą, susitariama:

a) (2.1.1.a) Užtikrinti, kad medienos ruoša ekonominiais tikslais būtų galima tik iš tvariai tvarkomų ūkinių miškų.

b) (2.1.1.b) Iki 90 proc. padidinti medienos prieaugio panaudojimo intensyvumą ūkiniuose miškuose, kurių plotas turėtų būti ne mažesnis nei 60 proc. šalies miškų.

Miškų vizijoje, dėl kurios susitarta NMS proceso metu buvo numatyta, kad ekonominio prioriteto miškų bus 70 proc. ploto. Šiuose gi siūlymuose „ūkinių miškų“ plotas jau sumažinamas, kas prieštarauja jau priimtai nuostatai. Privačių miškų savininkams yra daromos nuolaidos, siūlomi mainai, perduodant jiems ekonominio prioriteto miškus. Todėl valstybiniuose miškuose ekonominio prioriteto miškų bus dar mažiau, galimai ne daugiau 50 proc., o daliai jų bus dar taikomi ūkinės veiklos apribojimai dėl biologinės įvairovės ir apsauginių funkcijų atlikimo. Plantaciniai medynai miško žemėje

neleidžiami. Susitarime turėtų būti įvertinta, kaip medienos gavybai atsilieps tam skirto medynų ploto sumažinimas beikoku laipsniu šis sumažinimas galėtų būti kompensuotas iš kitų šaltinių. Dabartinis III–IV grupės miškų medynų, skirtų medienos gavybai, plotas (1801000 ha, 2022 01 01) sudaro 87 proc. nuo visų Lietuvos miškų medynų ploto (2064600 ha, 2022 01 01). Sumažinus medynų, skirtų medienos gavybai, plotą iki 70 proc. (kaip siūloma 1.1.2) arba iki 60 proc. (kaip siūloma 2.1.1.b), pagrindinis metinis miško naudojimas pirmu atveju sumažės vidutiniškai 20 proc., antru atveju – 31 proc. Pagal dabartinį Lietuvos miškų medynų plotų pasiskirstymą medžių rūšimis, miškų grupėmis bei priimtą kirtimų amžiaus (apyvartos) trukmę, bendras (valstybinių ir privačių miškų) metinis tolygus miško naudojimas prilygsta beveik 23 tūkst. ha. Pastarąjį dešimtmetį panašus medynų plotas ir buvo naudojamas kasmet. Tokiu būdu pagrindinio miško naudojimo kompensavimui neturime jokie medynų ploto rezervo.

Ar turime rezervų medynų produktyvumui didinti? Išreiškę medienos naudojimo potencialą per bendrąjį medienos tūrio prieaugį (8,5 m³/ha/m, pagal Lietuvos miškų medynų raidos dinamiką per pastaruosius 20 metų), savaiminės medžių žūties intensyvumą (19 proc. nuo bendrojo prieaugio – vidutinis rodiklis per pastaruosius 20 metų) ir priėmę grynojo prieaugio panaudojimo laipsnį 90 proc. (kaip siūloma 2.1.1.b) nustatėme tą patį medienos praradimą, kaip

Tretiems reikalingi tik rąstai

ir dėl planuojamo medynų, skirtų medienos auginimui, ploto sumažinimo iki 70 ar 60 proc. Išvada – medienos naudojimas mažėja tiesiog proporcingai medynų, skirtų medienos gavybai, ploto mažėjimui, kadangi dėl susiklosčiusios ir toliau palaikomos nepalankios medynų amžiaus klasių struktūros, nėra realių galimybių padidinti bendrąjį tūrio prieaugį ir jo panaudojimą ilgalaikėje perspektyvoje. Sumažintas gaunamos medienos kiekis gali būti kompensuotas tik atitinkamai sumažinus kirtimo amžių, dėl ko nebuvo tartasi (2.1.1.c).

Sumažėjusio medienos naudojimo kompensavimo mediena iš plantacinių miškų (2.1.2.b), taip pat taikant kaskadinį medienos panaudojimą (2.2.2.a) galimybės yra akivaizdžiai pervertintos.

(2.5) Kaip didinti privataus miško, kaip nekilnojamo turto, rinkos vertę?

Siekiant didinti privataus miško, kaip nekilnojamojo turto, rinkos vertę, susitariama:

2.5.2. *Mažinti veiklos miškuose apribojimus ir didinti galimybes miške verstis įvairiomis veiklomis (pvz. rekreacinės ir aktyvaus laisvalaikio praleidimo paslaugos, lazdynų plantacijų įveisimas, miško uogienojų plantacijų įveisimas, miško bitynų įrengimas, miško vaistažolių plantacijų įveisimas).*

Pasiūlymas (2.5.2) vesti lazdynų, miško uogienojų, miško vaistažolių plantacijas, kai šiuo metu nėra toleruojamas medieninių augalų plantacijų veisimas miško žemėje, yra nelabai suprantamas. Jeigu šiuo metu laikomasi nuostatos, jog plantaciniai miškai

nepriimtini miško žemėje dėl galimo biologinės įvairovės nuskurdinimo juose, tai aukščiau paminėtų plantacijų (lazdynų, miško uogienojų, miško vaistažolių) veisimas prie to galėtų prisidėti dar labiau.

NMS per mažai atsižvelgiama į miškų ūkio specialistų, mokslininkų nuomonę

Tarp daugybės NMS dalyvių silpnai girdisi miškininkų profesionalų bei miškų mokslo atstovų balsai. Ne tai, kad jie tylėtų, tačiau jų balsus užgožia dabar suklestėjusių įvairių visuomeninių organizacijų, save laikančių didžiausiais gamtos saugotojais, šūkavimai, į kuriuos Seimas ir Vyriausybė kaip tik ir

kreipia didžiausią dėmesį. Žalieji, gamtos ir gyvūnų mylėtojai, globėjai ir gelbėtojai skelbiasi, kad tik jie geriausiai išmano, kaip reikia ūkininkauti Lietuvos miškuose. Jie laiko, kad didžiausias gėris Lietuvos gamtai ir ekonomikai yra visiškas miškų eksploatavimo uždraudimas bei šalies miškų pavertimas mistinių sengirių šabakštynais, kuriuose, uždraudus medžioklę, nekontroliuojamai veistūsi laukiniai gyvūnai, o ypač vilkai ir lūšys. Tie apsišaukę gamtos mylėtojai, lyg akli kačiukai, nemato, kad gražiausi Lietuvos medynai ir miškai kaip tik yra išugdyti miškininkų, kurių prasminga veikla dabar visiškai nuvertinama.

Nesuprantama, kad tik tuose miškuose, kur vykdoma žmogaus veikla, ta garbinama bioįvairovė kaip tik ir yra pati įvairiausia, nes tiek augalams, tiek gyvūnams, grybams, bakterijoms, samanoms ar kerpėms reikalingos skirtingos egzistavimo sąlygos, kurias miškuose ir sukuria žmogaus veikla. Bioįvairovės klestėjimui miškuose reikalingi ir įvairaus amžiaus medynai, ir plynos kirtavietės, miško aikštės ir pievos, netgi (apie ką baisu ir prasiartiti) ribotos apimties degimvietės. Gamtos globėjai kol kas dar labai nepuola žemdirbių, nors jau teigia, kad per daug augina galvijų ir avių, kad dėl to, jog vilkai pjauna naminius gyvulius, kalti patys gyvulių augintojai, kad ūkininkai savo ūkiuose per mažai laiko pievų (nors šieno ir nereikia), kad dalį savo žemių nepaverčia šlapynėmis ar pelkėmis ir t. t.

Parengė Vytautas RIBIKAUSKAS

Dar kiti nepripažįsta jaunų želdinių

AUTORIAUS nuotraukos

Miškininkai mokslininkai senjorai nepritaria miško genetinių-selekcinųjų objektų perdavimui Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai

Atsiliepdami į Žymanto Morkvėno siūlymą miško genetinius–selekcinuos objektus perduoti Valstybinei saugomų teritorijų tarnybos žinion ir tam nepritardami, miškininkų senjorų klubo „Giriūnai“ nariai 2023 m. sausio 9 d. raštu Nr. 2 kreipėsi į Lietuvos Respublikos Aplinkos ministeriją.

Dėl Žymanto Morkvėno pasiūlymo rengiamam LR Saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo įstatymui

Reaguodami į Žymanto Morkvėno pasiūlymą dėl rengiamo Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. I-301 projekto (reg. Nr. 22-16197) 28 straipsnio 4 ir 9 punktų nuostatų, atkreipiame dėmesį, kad įsteigtų valstybinių, valstybinių parkų ir savivaldybių genetinių miško medžių draustinių ir genetinių medynų svarbiausias tikslas – išsaugoti ir atkurti geriausius Lietuvos miško medžių genetinius išteklius, juos panaudojant visiems šalies miškams atkurti (selekcinėi sėklinėi miško bazei vystyti), miško medžių moksliniams tyrimams ir miško medžių selekcijai. Juose genetiniai miško medžių ištekliai saugomi pagal dinaminį metodą, formuojant įvairiaamžę medynų struktūrą ir atkuriant to paties draustinio miško medžių dauginamąją medžiagą. Tai nekelia jokios grėsmės ir niekaip nepakenkia saugomų rūšių ir natūralių buveinių būklei ir nesumazina jų apsaugos galimybių: jose leidžiama taikyti priemones, kurios išsaugotų ne tik jas, bet ir medžių populiacijas, kuriose tos saugomos vertybės susiformavo. Lietuvos miško selekcijos ir sėklininkystės centras, vėliau reorganizuotas į Valstybinės miškų tarnybos Miško genetinių išteklių skyrių, nuo 1994 metų periodiškai, kas 5–10 metų, inventorizuoja visus miško genetinius išteklius ir rengia jų tvarkymo rekomendacijas. Pastaraisiais metais Aplinkos ministerijos užsakymu šiose teritorijose pradėtas vykdyti genetinių išteklių monitoringas. VMT Miško genetinių išteklių skyriaus specialistai, turėdami 30 metų patirtį ir būdami atsakingi ne tik už miško medžių, bet ir visų kitų augalų nacionalinius genetinius išteklius, kartu su Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centro Miškų instituto ir VDU ŽŪA Miškų ir ekologijos fakulteto miško genetikais jau 30 metų dalyvauja Europos miško genetinių

išteklių apsaugos (EUFORGEN) programoje, todėl genetinių miško medžių išteklių apsaugai naudoja tuos pačius dinامينius metodus, kaip ir kitos šalys, kaupia ir tvarko naujausią informaciją apie jų būklę Genetinių miško medžių išteklių informacinėje sistemoje, kontroliuoja apsaugos ir atkūrimo priemonių juose vykdymą. Šios funkcijos Valstybinei miškų tarnybai nustatytos Lietuvos Respublikos miškų įstatyme. Be to, ji yra Aplinkos ministerijos paskirta įgaliota institucija vykdyti visų šalies augalų nacionalinių genetinių išteklių tyrimo, saugojimo ir naudojimo reguliavimo veiklą Lietuvos Respublikoje, įgyvendinant Lietuvos Respublikos augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymą. Atkreipiame dėmesį, kad, siekiant išvengti veiklos režimo skirtingose saugomose teritorijose nesuderinamumo, Natūra 2000 teritorijos genetiniuose miško medžių draustiniuose ir genetiniuose medynuose pastaruoju metu neišskiriamos. Be to, minėtos genetinių miško medžių išteklių apsaugos teritorijos užima tik 3690 ha arba 0,16 proc. visų šalies miškų, todėl Ž. Morkvėno nuogaštavimas

dėl jų reikšmingos įtakos kitoms saugomoms vertybėms neturi jokio pagrindo. Juolab, kad siekiant atkurti genetinius miško medžių išteklius, praktikoje saugomų medžių populiacijoms atkurti taikomos minimalios būtinos miškininkystės priemonės, kurios visada derinamos su Saugomų teritorijų direktijomis. Atsivėlgiant į tai, nepritariame Žymanto Morkvėno siūlymui Miško genetinių išteklių priežiūrą ir atsakomybę perduoti Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai.

Miškininkų senjorų doc. dr. Juliaus Darnusevičiaus, doc. dr. Rimvydo Gabrielavičiaus, prof. habil. dr. Antano Juodvalkio, akad. habil. dr. Stasio Karazijos, prof. habil. dr. Andriaus Kuliešio, dr. Antano Malinausko, dr. Stasio Mizaro, inž. Vytauto Ribikausko, prof. habil. dr. Edvardo Riepo, dr. Laimutės Skuodienės, prof. habil. dr. Alberto Vasiliausko ir kitų klubo narių vardu Miškininkų senjorų klubo „Giriūnai“ prezidentas doc. dr. Vidmantas Verbyla.

Parengė Vytautas RIBIKAUSKAS

Puvinio paplitimas eglynuose ir jį lemiantys veiksniai

Dr. POVILAS ŽEMAITIS

Tyrimo temos aktualumas

Miško ekosistemų tvarumas – tai vienas iš aktualiausių pastarojo laikotarpio klausimų. Miškų tvarumas dažnai apibūdinamas kaip biologinės įvairovės, miškų būklės ir atsparumo nepalankiems aplinkos veiksniams bei produktyvumo visuma, o vienos iš dedamųjų silpnėjimas dažniausiai reiškia tvarumo sumažėjimą. Lietuvoje eglynai sudaro apie 21 proc. visų miškų ploto, todėl eglė yra labai svarbi ekologiniu ir socioekonominiu požiūriu. Brandžiuose eglynuose vidutiniškai apie 30 proc. eglė yra pažeistos kelminio puvinio, tačiau šių pažeidimų sukeltas poveikis ekosistemų tvarumui ir ekonominiai nuostoliai iki šiol nėra tinkamai įvertinti. Šiame straipsnyje apžvelgsime kelminio puvinio paplitimą medynuose lemiančius veiksnius.

Tyrimo metodika

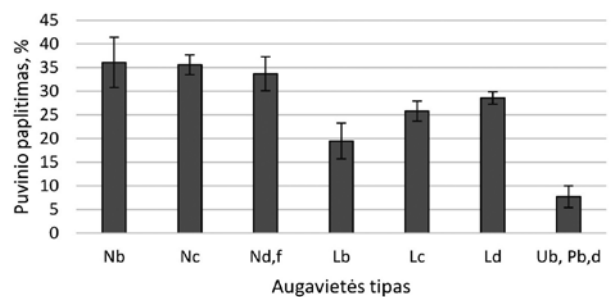
Lauko bandymai atlikti 151 miško kirtavietėje. Kirtavietėse puvinio paplitimas buvo vertintas išskirtose transektose apskaitant eglės kelmus. Į apskaitą įtraukti visi eglės kelmai, kurių skersmuo ne plonesnis kaip 14 cm. Puvinio buvimas nustatytas vizualiai vertinant medienos spalvos ir kietumo pokyčius. Surinkti duomenys sugrupuoti siekiant įvertinti eglės puvinio paplitimą skirtingose augavietėse augančiuose medynuose, grynuose ir mišriuose medynuose bei skirtingo amžiaus medynuose.

Tyrimų rezultatai

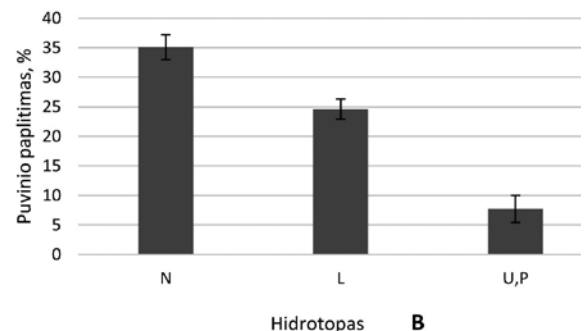
PUVINIO PAPLITIMĄ EGLYNUOSE LEMIANTYS VEIKSNIAI.

Augavietės sąlygos ir puvinio paplitimas. Tyrimo rezultatai parodė, kad augavietės tipas turi reikšmingos įtakos eglės kelminio puvinio paplitimui (1 ir 2 pav.). Didžiausias puvinio paplitimas nustatytas normalaus drėkinimo augavietėse (Nb, Nc, Nd,f). Statistiškai patikimo skirtumo tarp normalaus drėkinimo skirtingo derlingumo augavietėjų nenustatyta. Laikinais perteklinio drėkinimo augavietėse eglės puvinys dažniau pažeidžia derlingesniuose dirvožemiuose augančias eglės. Duomenis sugrupavus vien pagal augavietės drėgnumą išryškėjo puvinio paplitimo gausėjimo augavietės sausumo linkme tendencija: N hidrotepe puvinio paplitimas siekia 35,1 proc., L – 24,6 proc., o

U,P – 7,7 proc. (3 pav.). Augavietės drėgnumo ir derlingumo svarbą puvinio paplitimui eglynuose nurodo ir kiti tyrėjai. Šarminė derlingesnių dirvožemių terpė pateikiama kaip viena iš priežasčių, lemiančių šakninės pinties paplitimą.

1 pav. Eglės puvinio paplitimas skirtingose augavietėse. N – normalaus drėkinimo augavietė; L – laikinai perteklinio drėgnumo augavietė; U – užmirkę ir durpinės augavietės; P – pelkinės augavietės; b – nederlingi dirvožemiai; c – derlingi dirvožemiai; d – labai derlingi dirvožemiai; f – labai derlingi su uosiais.

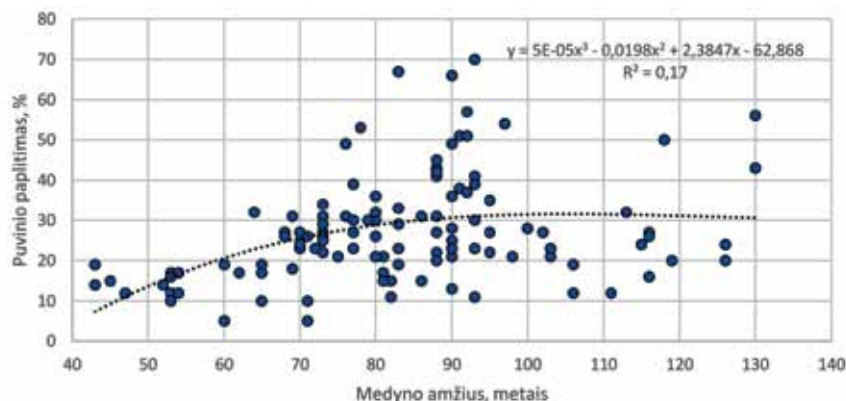
2 pav. Eglės puvinio paplitimas skirtingo drėgnumo augavietėse (hidrotopuose). N – normalaus drėkinimo augavietė; L – laikinai perteklinio drėgnumo augavietė; U – užmirkę ir durpinės augavietės; P – pelkinės augavietės. Pateikiamas vidurkis ± standartinė paklaida

Rezultatų palyginimui su mūsų gautais duomenimis pateikiame A. Vasiliausko susistemintus kitų tyrėjų rezultatus (1 lentelė). Labai panašų puvinio paplitimą skirtingose augaviečių grupėse gavo A. Vasiliauskas (2006) ir Miško sanitarinės apsaugos tarnyba (2001). V. Ribikausko (2001) pateikiamas vidutinis paplitimas taip pat sutampa su mūsų gautuoju.

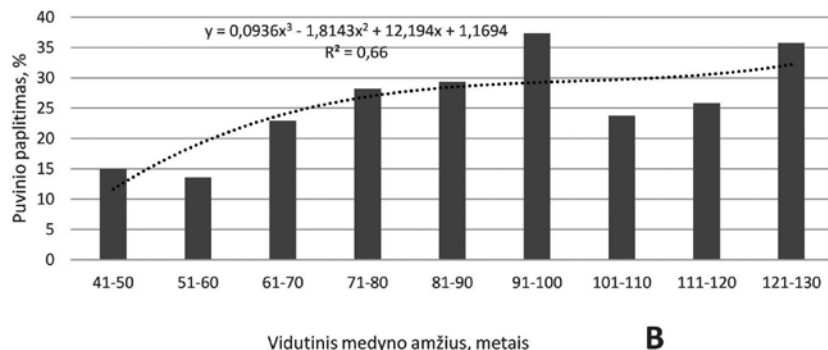
Šaltiniai	Puvinio pažeistų eglių (kelmų) skaičius, proc.						Vid., proc.
	Sausesnės augavietės			Drėgnos augavietės			
	Nb	Nc	Nd	Lb	Lc	Ld	
M. Jankauskas, 1931	-	42,0–46,0	-	-	25,0–32,0	-	-
A. Vasiliauskas, 1964	50,0	51,4	58,3	18,2	24,9	28,5	-
G. Visalga, 1999	-	50,2	-	39,7	41,3	39,7	-
V. Ribikauskas, 2001	-	-	-	-	-	-	29,0
Miško sanitarinės apsaugos tarnyba, 2001	30,1	17,3–26,0	-	14,8–22,6	19,0–24,8	-	22,8–24,8
A. Vasiliauskas, 2006	25,0	30,4–38,5	-	15,0–23,2	24,8–32,4	-	28,9
Mūsų duomenys	36,0	35,3	34,0	19,0	25,3	27,8	7,7

1 lentelė. Šakninės pūties sukulto puvinio paplitimas skirtingose augavietėse augančiuose brandžiuose medynuose (apibendrinta pagal Vasiliauskas, 2009)

Medyno struktūra ir puvinio paplitimas. Medyno amžius. Tyrimo rezultatai parodė, kad puvinio paplitimas tirtuose medynuose svyravo nuo 5 proc. iki 71 proc. ir vidutiniškai sudarė 28,7 proc. visų tirtų eglių. Nustatyta statistiškai patikima teigiama koreliacija tarp medyno amžiaus ir puvinio paplitimo jame ($r=0,33$; $R^2=0,11$; $p<0,001$). Pritaikius III laipsnio polinomo funkciją tarp medyno amžiaus ir puvinio paplitimo jame nustatyta statistiškai reikšminga priklausomybė ($R^2=0,17$;

3 pav. Puvinio paplitimas skirtingo amžiaus medynuose. Puvinio paplitimas nustatytas kvartvietėse tiriant eglių kelmus. Taikyta III laipsnio polinomo funkcijos krypties linija.

4 pav. Puvinio paplitimas (proc.) tarp eglių skirtingo amžiaus medynuose. Medynai sugrupuoti į amžiaus grupes dekadomis. Puvinio paplitimas nustatytas kvartvietėse tiriant eglių kelmus. Taikyta III laipsnio polinomo funkcijos krypties linija.

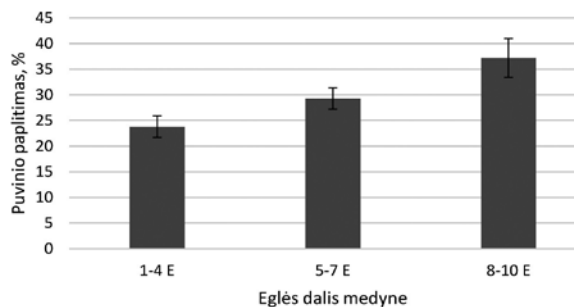
$p<0,001$) (3 pav.). 4 paveiksle pateiktas puvinio paplitimas medynus sugrupavus į amžiaus grupes dekadomis. Pritaikius III laipsnio polinomo funkciją nustatyta glaudi priklausomybė tarp medyno amžiaus ir puvinio paplitimo jame visose amžiaus grupėse ($R^2=0,66$; $p<0,01$). Jaunuose eglynuose, puvinio paplitimas neviršija 20 proc., o intensyviau ima didėti medynui perkopus 60 metų. Medynams pasiekus 100–110 metų stebima puvinio paplitimo mažėjimo tendencija. Toks dėsningumas gali būti nulemtas puvinio pažeistų medžių žuvimu medyne dėl puvinį sukeliančio patogeno poveikio, padidėjusio imlumo vėjo poveikiui ar kitiems streso veiksniams. Taip pat, vyresniuose medynuose, kelminio puvinio vizualūs pažeidimai yra lengviau aptinkami, todėl tikėtina, jog pažeisti medžiai medyne yra iškertami pirmumo eile kas gali lemti puvinio paplitimo mažėjimą.

Eglės dalis medyne, medyno medžių rūšių gausumas ir puvinio paplitimas. Tyrimo rezultatai parodė, kad didžiausias puvinio paplitimas yra grynuose eglynuose ir eglynuose su nedidele kitų medžių rūšių priemaiša (5 pav). Vidutinis puvinio paplitimas medynuose, kuriuose eglės dalis sudaro 80–100 proc. yra 37,2 proc., kai tuo tarpu 23,8 proc. medynuose, kuriuose eglės dalis sudaro ne daugiau 40 proc. Tarp šių dviejų medyno mišrumo grupių nustatytas statistiškai patikimas puvinio paplitimo skirtumas (t testas, $p<0,05$).

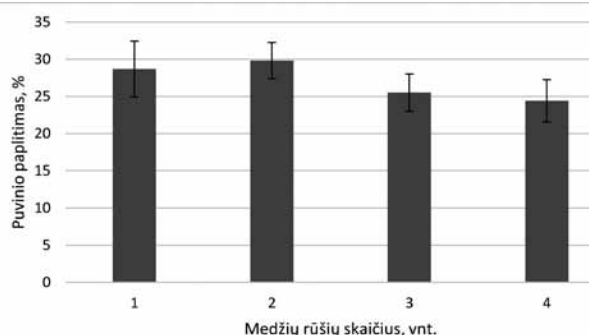
Rezultatai rodo, kad mišresni medynai, kuriuose vyrauja trys ir daugiau rūšių, pasižymi mažiau gausiu puvinio paplitimu; visgi statistiškai patikimas skirtumas nenustatytas (6 pav). Nustatytas nežymiai didesnis puvinio paplitimas mišriuose eglės ir pušies medynuose, lyginant su mišriais eglės ir lapuočių medynais; visgi statistiškai patikimas skirtumas nenustatytas.

Didesnį puvinio paplitimą grynuose eglės medynuose nustatė ir A. Vasiliauskas (2009). Jo duomenimis, puvinio paplitimas medynuose, kurių sudėtyje yra 60–100 proc. eglių ir kurių sudėtyje yra 50 ir mažiau procentų eglių skirtingose augavietėse yra atitinkamas: Lb – 23,2 proc. ir 15,0 proc.; Nc – 38,5 proc. ir 30,4 proc. ir Lc – 32,4 proc. ir 24,8 proc.

Apibendrinimas. Vidutinis puvinio paplitimas apskaitytuose medynuose yra 28,8 proc. ir yra labai panašus į Lietuvoje kitų tyrėjų pateikiamus rezultatus. Visgi, atskiruose medynuose puvinio paplitimas svyravo nuo 5 iki 71 proc. Esminiams puvinio paplitimo skirtumams medynuose įtakos turi augavietė, medyno amžius ir medyno medžių rūšių sudėtis. Nustatyta puvinio paplitimo gausėjimas didėjant medyno amžiui. Jaunuose eglynuose, puvinio paplitimas neviršija 20 proc., o intensyviau ima didėti medynui perkopus 60 metų. Esminiais puvinio paplitimo skirtumais pasižymi eglės medynai augantys skirtingo drėgnumo ir derlingumo augavietėse, taip pat skirtingo mišrumo medynuose. Užmirkusiose ir pelkinėse augavietėse vidutinis puvinio paplitimas skiria-

5 pav. Puvinio paplitimas priklausomai nuo eglės dalies medyne

6 pav. Puvinio gausumas priklausomai nuo medyną sudarančių medžių rūšių skaičiaus. Rūšis skaičiuota, jeigu jos dalis medyne yra ne mažesnė kaip 10 proc. bendro medyno tūrio.

Vėjo pažeidimai kelminio puvinio pažeistuose eglės medynuose

si net keletą kartų, lyginant su laikinai perteklinio drėkinimo ir normalaus drėkinimo augavietėmis, ir yra atitinkamai 7,7, 24,6 ir 35,1 proc. Nemažiau ryškus skirtumas gautas ir tarp skirtingų medyno mišrumo grupių – medynuose, kuriuose eglė sudaro nuo 10 iki 40 proc. puvinio paplitimas yra 23,8 proc., kai tuo tarpu net 37,2 proc. medynuose, kuriuose eglės dalis yra nuo 80 iki 100 proc.

Grynuose eglynuose didėja tikimybė, kad greta užsikrėtusio medžio augančios eglės, šaknų kontakto metu, perneš puvinį sukeltantį patogeną. Eglynų atkūrimas kirtavietėse,

kuriuose išplitę kelminio puvinio pažeidimai, lemia puvinio išplitimą naujai atkuriamame medyne dar jauname amžiuje. Mišrių medynų atkūrimas ir formavimas leidžia sumažinti puvinio paplitimo riziką medynuose. Mišriuose eglės ir lapuočių medynuose, lapuočiai medžiai sudaro fizinį barjerą šakninei pinčiai plisti šaknų kontakto metu. Net ir nesant gausiai išplitus kelminiam puvinui kirtavietėse, yra galimas puvinio išplitimas naujai įveistame medyne jaunuolynų ugdymo ir retinimo metu. Dažnai, didesniu pradiniu tankumu želdinti grynai eglynai reikalauja intensyvaus jaunuolynų ugdymo ir retinimo, o šviežiai nupjauti eglės kelmai ir padarytos liemenų žaizdos yra vienas iš pagrindinių kelių puvinui išplisti medyne.

(Tęsinys – kitame numeryje)

Miško medžių palikuonių bandomieji želdiniai – selekcijos pagrindas

Kasmet Valstybinės miškų tarnybos Miško genolinių išteklių skyriaus specialistai savo darbų sezoną pradeda nuo bandomųjų želdinių ženklavimo, schemų patikslinimo ir biometrinių rodiklių vertinimo. Sausio 19, 20 ir 24 dienomis jie aplankė ir patikrino juodalksnio bei karpotojo beržo bandomuosius želdinius VMU Dubravos ir Kuršėnų regioniniuose padalinuose.

Tai 1999 m. serijos bandomieji želdiniai, kuriuose jau buvo įvertinti medžių biometriniai parametrai (aukštis, skersmuo, stiebo tiesumas, nulaiabėjimas, šakų storis, prisėgimo kampas ir medienos kietumas) ir pagal juos atrinktos geriausios šeimos bei jų individai, turintys aukščiausią selekcinį indeksą. Vegetatyvinė medžiaga panaudota sėklinėms plantacijoms įveisti.

Miško medžių palikuonių bandomieji želdiniai skirti įvertinti rinktinių medžių, jų klonų ir populiacijų palikuonių, hibridų ir introdukuotų medžių rūšių paveldimąsias savybes. Genetinių miško medžių išteklių informacinėje sistemoje šiuo metu registruoti 16 medžių rūšių bandomieji želdiniai. Selekcija vykdoma ne tik pagrindinių, bet ir rečiau mūsų miškuose pasitaikančių rūšių: bekočio ąžuolo, paprastojo buko, europinio maumedžio, platanalpio klevo, skroblo ir kt. Šiuo metu registruoti 189 bandomieji želdiniai, kurie auga bendrame 190 ha plote. Seniausi iš jų, yra paprastosios pušies bandomieji želdiniai, kurie įveisti 1960 metais.

Šiais metais Valstybinei miškų tarnybai bendradarbiauti ir papildyti miško medžių selekcijoje naudojamų rodiklių sąrašą medienos mechaninių savybių rodikliu – tamp-

rumu – pasiūlė Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras. Apžiūrėtuose bandomuosiuose želdiniuose medienos tamprumui nustatyti atrinkta po 12 medžių iš selekcinio požiūriu geriausių ir prasčiausių šeimų.

Tyrimo tikslas – ištirti ir palyginti geriausių Lietuvos karpotojo beržo ir juodalksnio šeimų palikuonių medienos savybes skirtinguose kilmės regionuose. Taip pat – nustatyti skirtingo plastiškumo šeimų palikuonių karpotojo beržo ir juodalksnio medienos mechanines savybes bei jų ryšį su kitais medžių rodikliais. Darbas svarbus ir vietiniu, ir tarptautiniu mastu, nes bandomuosiuose želdiniuose buvo pasodintos ir Švedijos karpotojo beržo bei juodalksnio šeimos.

Tikimasi, kad gauti rezultatai turės teigiamos įtakos miško medžių selekcijai, miškų plėtrai ir gerinimui.

VMT inf.

Buveinė 2023 – kerpiniai pušynai

Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos Metodinio-analitinio centro ekspertai išrinko 2023 metų buveinę, kurią būtina išsaugoti ir į kurią turi būti atkreiptas visuomenės dėmesys. Tai kerpiniai pušynai, dažnai vadinami kerpšiliais. METŲ BUVEINĖ renkama kartu su RŪŠIŲ TOP 10.

Kerpiniai pušynai, dažnai vadinami kerpšiliais, – tai šviesūs pušynai su šilumamėgėmis rūšimis ir gausia kerpių danga. Kerpiniai pušynai auga ypač sausose ir nederlingose augavietėse. Didžiausi šių buveinių plotai telkiasi Pietų ir Pietryčių Lietuvos smėlėtose lygumose, žemyninėse (kontinentinėse) kopose, kitur jos labai retos arba jų visai nepasitaiko. Kerpiniai pušynai – Europos mastu saugomas natūralių buveinių tipas, įrašytas į Buveinių direktyvos I priedą (kodas 91T0).

Kerpšilių medynams būdingos žemos, kreivakamienės pušys, pasitaiko negausi beržų priemaiša. Krūmų ardas menkas, dažniausiai sudarytas iš kadagių. Žolių danga skurdi, išretėjusi, miško paklotėje vyrauja mozaikiškas samanų ir kerpių kilimas, nereti atviro dirvožemio lopinėliai.

Kerpšiliai labai svarbūs biologinės įvairovės požiūriu, nes jie tinkami gyventi ir augti daugeliui siauros specializacijos rūšių. Kerpšiliuose gerai jaučiasi saugomos ir endeminės rūšys – vėjalandė šilagėlė, smiltyninis gvazdikas, kalninė arnika, gorskio pūtelis. Kerpšilių retmėse augantys čiobreliai, vanagės, gelteklės ir kiti medingi augalai privilioja taip pat šilumai reiklias laukines bites, drugius ir kitus vabzdžius, tarp kurių yra nemažai retų ir nykstančių.

DALYTĖS MATULEVIČIŪTĖS nuotrauka

Negyvoje saulės įšildomoje stambių pušų medienoje vystosi reti vabalai – ūsuočiai dailidės, pušiniai plokščiavabalai, šneiderio kirmvabalai. Didesnes kerpšilių aikštes ir pamiškes mėgsta lėliai, lygutės, dirvoniniai kalviukai. Tuoktuves kelia teterviniai. Pamiškėse uoksus užima žalvarniai, kukučiai. Kerpiniai pušynai labai priklausomi nuo periodiškų žemutinių gaisrų. Be jų poveikio ilgai labai įsigali samanų ir krūmokšnių danga, išnyksta kerpės, šilumamėgiai žoliniai augalai ir buveinė degraduoja. Natūraliuose kerpšiliuose beveik visada galima pastebėti buvusių gaisrų požymius – apdegusius pušų kamienus ar angliukų liekanas paklotėje.

Seniau buveinės palaikymui buvo reikšmingas ir žmogaus įsikišimas, nes buvo renkamos samanų kraikui, paklotę išmindydavo gamni gyvuliai. O ir gaisrai neretai kildavo tyčia ar netyčia uždegus.

Kerpiniai pušynai yra jautrios buveinės, todėl tokiems miškams IŠSAUGOTI reikalingas ypatingas dėmesys ir specifinių gamtosauuginių priemonių taikymas.

VSTT inf.

Arlaviškių pažintinis takas vėl džiugins lankytojus

Atnaujintas ir naujai pritaikytas lankymui populiarusis Arlaviškių pažintinis takas, esantis Kauno marių regioniniame parke. Kadangi einant taku atsiveria ne tik nuostabi Kauno marių panorama, bet ir unikalus kadagnas, takas dar vadinamas Kadagių slėnio taku. Prieš penketą metų takas buvo pripažintas gražiausiu Lietuvoje.

Naujas pažintinis takas įrengtas, įgyvendinant Valstybinės saugomų teritorijų projektą „Kraštovaizdžio vertybių apsauga ir pritaikymas pažinti (I)“, finansuojamą iš ES struktūrinių fondų Regioninės plėtros fondų lėšų. Taką įrengti padėjo ir Kauno r. savivaldybė.

Dar 2010 metais įrengtas medinis Arlaviškių pažintinis takas tarnavo ilgokai, tačiau laikui bėgant medinės tako dalys pradėjo dėvėti. Veikiamas klimato sąlygų, takas tapo nesaugus lankyti, daugelyje vietų mediniai poliai supuvo. Pažintinį taką teko ne kartą remontuoti.

Smagu, kad prie tako priežiūros prisidėjo Kauno marių regioninio parko lankytojai, pirkdami savanorišką lankytojo bilietą. Gražia tradicija buvo tapęs vienas iš paramos būdų – supuvusias tako lentas keisti naujomis, įsigyjant vardinę lentą.

Vietoje atitarnavusio medinio tako įrengtas naujas – dabar jo laiknocios konstrukcijos yra metalinės, o medinės dalys – iš ąžuolo. Tikimasi, kad nauja takas tarnaus žymiai ilgiau ir džiugins lankytojus.

Arlaviškių pažintinio tako lentinė dalis, kuri yra pritaikyta ir neįgaliesiems, vingiuoja Kauno marių šlaito keteros viršumi. Tad lankytojai visais metų laikais galės stebėti kadagną, Dabintos salą, užburiančias Kauno marių panoramas.

VSTT inf.

VSTT archyvo nuotraukos

LIETUVOS MIŠKŲ PAUKŠČIAI.

Didysis margasis genys (*Dendrocopos major*)

SELEMONAS PALTANAVIČIUS

Didysis margasis genys – gana įprastas, visur esantis paukštis. Be jokios abejonės, jis yra tipiškas miško sparnuotis, kuris dabar vis dažniau sutinkamas miestuose, kaimuose. Rūšies populiacijos būklė palanki, kai negresia nykimas, ir tą paaiškinti galima ypatinga šio genio biologija bei gebėjimais. Antra vertus, didysis margasis genys yra labai svarbus daugeliui kitų paukščių, jų perėjimui, todėl jo vaidmuo ekosistemoje gerokai platesnis, nei tą galime įsivaizduoti.

Sistematškai rūšis priskiriama margiesiems geniams, todėl logiškas ir pavadinimas – didysis margasis genys. Buvo siūlyti niekuo nepagrįsti kiti šio paukščio vardai, kaip antai – didysis genys, tačiau toks visom prasmėm nepriimtinas siūlymas padarė daugiau sumaišties, nei atnešė naudos: kaip bežvelgsi, šis genys nėra „didžiausias“ iš visų! Tarp margųjų genių jis didelis, nors baltnugaris genys yra šiek tiek stambesnis.

Įprasta genių rūšis atrodo gana puošniai, nors jos apdarą sudaro tik 3 spalvos: juoda, balta ir raudona. Raudonas patinėlio pakaušis, raudoni visų paukščių pauodegiai. Jauniklių viršugalviai taip pat raudoni, tik ši spalva nėra tokia intensyvi, kaip senų paukščių.

Ši rūšis gyvena nuo Britų salų iki Kamčiatkos Azijoje, iki Šiaurės Afrikos pietuose. Tokiame areale išskirta daugiau kaip 20 genio porūšių, kurie skiriasi dydžiu, spalvų intensyvumu. Lietuvoje sutinkamas porūšis (*Dendrocopos major major*) yra vienas stambiausių.

Apie didįjį margąjį genį žinoma viskas, nes jį paveikslėlyje atpažįsta net mažiausi vaikai. Kartais tos žinios stebina, nes vieni kitiems perduoda ir netikėčiausių dalykų. Sakykim, kad ir tai, jog genys ilgai negyvena, nes kaldamas medį susitrenkia smegenis. Tuščiai neeikvodami laiko priminsime, kad genio galvos (kaip ir viso kūno) anatomija ypatinga, nes kaulinis audinys, į kurį „remiasi“ snapas, yra akytas, paruoštas priimti smūgius. Be to, snapo jėga koncentruojama į jos smaigalį (panašų į kaltą); nemanykite, kad genys savo snapu medį daužo šiaip sau...

Jei jau užsiminėme apie genio anatomiją, turime atkreipti dėmesį į kojas ir pirštus – kojos trumpos ir tvirtos, žeme genys juda šuoliukais. Du kojų pirštai nukreipti pirmyn ir du – atgal, taip lengviau išilaikyti vertikaloje padėtyje ir kopinėti medžių kamienais. Didysis margasis genys kopia aukštyn, gali leistis atbulas, bet neapsigręždamas, čiuoždamas žieve uodega žemyn. Stiprūs uodegos raumenys ir standžios plunksnos paukščiui suteikia trečią atramos tašką. Dėl to uodegos plunksnų galai visada pliki, o „sunešiotos“ plunksnos geniui šeriantis keičiamos palaipsniui, kad nebūtų prarastas svarbus ir patikimas „įrankis“.

Didysis margasis genys svarbus girioje. Atrodo, kad šios rūšies genių yra kur kas daugiau, nei jų gyvena iš tikro – jie nuolat kažką kala, aižo, laupo, visada garsiai kiksi, o pavasariop krikšdami ir čerkšdami vaiko vienas kitą bei groja sausom medžių šakom. Grojimas girdimas iš toli, paukštis garsą, kompensuojantį giesmę, išgauna smūgiuodamas snapu ir leisdamas šakai vibruoti. Pavasariniam grojimui geniai dažnai pasirenka ne tik medžius, bet ir antenas, elektros stulpo izoliaciją.

Ne mažiau svarbus didžiojo margojo genio biologijos bruožas – jo būsto (uokso) įsirengimas. Apie 25 cm gylio ir 12–15 cm skersmens (lan-

AUTORIAUS nuotrauka

dos skersmuo – 4,5 cm) uoksas iškalamas abiejų poros narių sausame stuobryje arba minkštos medienos gyvame medyje. Kadangi antrą kartą savo lizde geniai peri retai, visi seni uokasai tenka kitiems miško paukščiams, maždaug 20 rūšių, kurie vadinami uoksiniais paukščiais. Sename genio uokse apsigyvena ir voverės, miegapelės, šikšnosparniai.

Genys uokse lizdo nesuka, balti kiaušiniai, kurių būna 3–5 (kai kada iki 7–8) dedami ant nukritusių skiedrelių, trūnėsių. Kasmet geniai peri tik vieną vadą. Visą detį sudėjusi patelė viena peri 12–13 dienų. Tai labai trumpas laikas tokio dydžio paukščiui. Geniukai išsiritę pliki, tėvai juos šildo ir maitina, lizde jie praleidžia apie 3 savaites. Paskutinę savaitę jaunikliai kopia prie uokso angos ir pakaitomis iškišdami galvas monotoniškai ir įkyriai kiksi, reikalauja maisto. Šie jų signalai pakankamai garsūs, todėl pagal juos galima atlikti genių apskaitą ir monitoringą.

Genių namuose švaru, seni paukščiai visada išneša išmatas ir net mažus nereikalingus dalykėlius, žuvusius paukščiukus.

Jaunikliai šeriami vabzdžiais. Vasaros pradžioje vabzdžiai, jų lervos, vikšrai renkami nuo šakų, lapų ar nuo žemės. Rūgpiūtį geniai jau kapsi lazdynų riešutus – tokiu metu jie dar minkšti, lengvai įveikiami. Kitu metų laiku vabzdžiai sudaro anaipol ne didžiausią lesalo dalį, o žiemą daugiausiai sunaudojama spygliuočių medžių sėklų. Pušų ir eglėlių kankorėžiai, atnešti į vadinamas „kalves“, aižyklas, išspraudžiami plyšin, snapais vartomi jų žvyneliai ir traukomos sėklos. Pavasarij geniai gali grobti žvirblinių paukščių jauniklius iš lizdų ir inkilų – tam jie praplatina zylėms skirtų inkilų landas.

Didžiųjų margųjų genių populiacija yra gana pastovi – tai lemia kitų uoksinų paukščių populiacijų gerovę. Bet kuriuo atveju, jų lizdavietės turi būti saugomos, o žiemą geniai laukiami svečiai mūsų lesyklose.

LIETUVOS MIŠKŲ ŽVĖRYS.

Paprastoji lūšis (*Lynx lynx*)

SELEMONAS PALTANAČIUS

Iš visų mūsų miškuose gyvenančių žinduolių viena įdomiausių – lūšis. Plėšriųjų būrio katinų šeimos vienintelė rūšis, dabar randama pas mus, miško ekosistemoje užima ypatingą vietą, tačiau nėra tokia matoma ir svarbi kaip, sakykime, vilkas. Nors aktyviai tiriama, lūšis dar ne iki galo pažįstama, o kasdieniame gyvenime ją lydi gausybė nežinojimo ir baimės pagimdytų nuostatų, kai kada mitų, pasakojimų ir pasakų.

Eurazijoje ir Šiaurės Amerikoje gyvena po 2 lūšių rūšis – paprastai viena iš jų yra labiau „šiaurinė“, kita – „pietinė“. Taip Amerikoje pasiskirstę kanadinė ir rudoji, o senajame žemyne – paprastoji (eurazinė) ir iberinė (ispaninė) lūšys. Mūsų eurazinė lūšis kilo iš ledynų izoliuotos senovinės lūšių pirmtakės; ypač dideliame areale gyvenanti rūšis, veikiamą įvairesnių sąlygų, išliko plastiškesnė, pritaipsi prie atšiaurių klimato sąlygų. Pirėnų pusiasalyje gyvenanti iberinė lūšis ilgai laikyta mūsų lūšies porūšiu. Dabar tai atskira rūšis, beje – labai reta, ypatingai saugoma ir globojama.

Paprastoji lūšis paplitusi nuo Vakarų Europos (Italijos, Vokietijos, Šveicarijos) iki Kamčiatkos ir Ramiojo vandenyno. Visame areale išskiriami 7 lūšies porūšiai, ryškiai besiskiriantys dydžiu (ypač kaukolės), kailio spalva ir margumu. Lietuvoje gyvenančios lūšys priskiriamos nominaliniam porūšiui (*Lyn lynx lynx*), kuris sutinkamas nuo Šiaurės ir Vakarų Europos į rytus iki Jenisiejaus upės Azijoje.

Per paskutinius 200 metų lūšies paplitimo arealas labai kito, savotiškai pulsavo, nes kai kur jis mažėjo ir traukėsi, kitur prasiplėtė. Rytų Prūsijoje lūšis išnaikinta 1879 m., Klaipėdos krašte 1861 m. 20 amžiaus pradžioje jos buvo aptinkamos Jonavos, Panevėžio, Šiaulių apskrityse. Suvalkijoje, mažesniuose miškų masyvuose tuo metu jų nebuvo. Padėtis pasikeitė 6-8 dešimtmečiais, tačiau ir tuo metu lūšys buvo dažnesnės rytinės ir šiaurinės Lietuvos giriose.

Kas ji, vienintelė mūsų girių „katė“? Istorikai lūšis gyveno greta vilpišio, laukinės katės, tačiau tai buvo gerokai anksčiau, iki 14–15 amžių. Lūšies kailis vertintas kaip užsienio prekybos objektas, mėsa valgyta. Kad lūšis – vietinė, rodo nors ir negausūs mūsų vietovardžiai, ypač hidronimai, kurie iš esmės yra patys seniausi. Antai, Žemaitijos ir Latvijos pasieniu vingiuoja upelė Lūšis, Aukštaitijoje banguoja Lūšių ežeras ir prie jo glaudžiasi Palūšė. Vilniuje ir kituose miestuose rasime Lūšių gatves. Šiaurės tautos lūšį vadina ilgakoju žvėrimi, nes ji sudaro gana aukšto gyvūno įvaizdį. Tą lemia ir savotiškos kūno dalių proporcijos – neilgas kūnas ir skirtingo ilgio kojos: priekinės yra penktadaliu trumpesnės už užpakalines. Lūšiai einant, ši savybė matoma labai aiškiai. Nesunku suprasti tokį anatomicinį „nelygumą“ – ilgos užpakalines kojas skirtas atsispjrimui ir šuoliui, trumpesnės priekinės – grobio sulaukymui. Letenos plačios, o žiemą jos pūkuotos, todėl sniego pėdsake atrodo dar didesnės – išskėsdama pirštus, lūšis pėdos plotą padidina pusantro karto. Tai labai praverčia žiemą, nes taip eidama lūšis negrimzta į sniegą, o į 1 cm² tenka apie 40 g jos svorio. Lūšis, kaip ir visi katininiai žvėrys, vaikšto įtraukusi nagus.

AUTORIAUS NUOTRAUKA

Priekinių letenų nagai yra ilgesni, apie 4 cm, skirti grobioi sulaikyti. Užpakalinių letenų nagai tieseni ir trumpesni, jais atsispiriami.

Lūšies aukštis – 60–75 cm, patinai sveria apie 21, patelės – 18 kg, tačiau kai kurie individai būna 35–40 kg masės. Lūšys veda 1–5, paprastai 2–3 jauniklius, kurie sveria 250–360 g. Jie gimsta akli, praregi po 10–17 dienų, atneštą maistą pradeda esti 2 mėnesių, 10 mėnesių tampa savarankiški.

Kokią vietą gamtoje užima lūšis? Labai nežymią, nes kaip plėšrūnas yra antroje vietoje po vilko. Svarbiausia žinia mums visiems turi būti lūšies retumas – dar 1939 m. Lietuvoje gyveno 4 lūšys, po karo skaičius augo, 1975 m. populiaciją sudarė 200, 1988 m. – 215 lūšių. Tuo metu jos medžiotos; medžioklė ir brakonieravimas (lūšys ypač lengvai pakliūva į kilpas ar įvairius spąstus) pakirto populiacijos gerovę, 2005 m. Lietuvoje gyveno ne daugiau kaip 40 individų.

Nuo 2011 m. prasidėjęs rūšies veisimo nelaisvėje ir grąžinimo į gamtą projektas bei aktyvios apsaugos priemonės davė puikių rezultatų. Lūšys vėl sugrįžo (buvo sugrąžintos) į Kazlų Rūdos girią, kurioje per 1975–1980 m. laikotarpį buvo išnaikintos, tapo gausesnės kituose miškuose. Dabar Lietuvoje gali gyventi apie 150 lūšių. Visai šaliai toks kiekis yra nežymus.

Ką mes žinome apie lūšį? Vieni kitiems sekame pasakas, kad ji pavojinga žmonėms, kad grobį puola šokdama nuo šakos. Tačiau lūšis žmogaus vengia, o grobio tyko – jam priartėjus per 10–15 metrų, puola ir stveria nagais ir dantimis. Jei puolimas nepavyksta, grobio nepersekioja – lūšies širdis palyginti maža, ji negali toli bėgti. Todėl ir pati, užklupta persekiojotų (pvz., šunų) lipa į medį, o ne nuo jų bėga.

Taip, lūšys medžioja stirnas, kiškius, paukščius, voveres, peles... Žiemą gali maitintis rastais kritusiais gyvūnais. Tačiau taip jos darė visada, tokia jų prigimtis ir stebėtis ja, tuo labiau už tai lūšį kaltinti mes neturime jokios teisės.

Medžiai miršta stovėdami

JŪRATĖ VITKAUSKAITĖ

Ruduo baigė savo drėgną pasaką ir stojo tyli, baltu nuometu pasipuošusi žiema. Nors saulutė retkarčiais dar nušvinta, tačiau nebe tokia smagi ir miela, jos spinduliai nebešildo žemės. Baltas sniegas marina mišką tyloje užmarštyje ir, regis, tas vangus snaudulys niekada nesibaigs. Žiema slinks lėtai, neskubėdama, tarsi amžiams norėtų palikti.

Iš niūrių eglynų tankmės išnirdamos vakaro sutemos apgaubia pelkę. Didelės žvaigždės beldžiasi į ledą, tik sidabrinė nakties šypsena nušviečia kelią per raistą. Naktis tampa šviesi kaip ašara, nors imk ir keliauk kur akys veda. Skarotos eglė šakos it vaiduokliai baugina netikėtą pakeleivį, o netoliese stirkantis stuobrys tartum miško sergėtojas, girnis, verčia sustoti ir apsidairyti. Vis tik įdomu naktį perbristi pelkę – visi garsai, kurie lydėjo dieną, dabar keičia savo tonus. Dvelktelėjus net mažiausiam vėjeliui, prabyla viksvos, jų lankstūs, ploni stiebeliai pradeda šnabzdėti savo nesuskaičiuojamą istoriją. Kitame pelkės gale šiurena sausų nendrių viršūnės, o viršum jų, išsiilgęs nakties gūdomos, išsiuošia medžioklėn slapukas apuokas. Žiemą nendrynų tankmėse įsitaiso lapė. Dienas

ji ten leidžia, o nakčia ieško kuo pasotinti savo alkaną pilvą. Nelengva dabar žvėrims – tenka būti itin akyliems, kad sučiuptų kokį užsižiopsojusį gyvį.

Išaušus rytui, linksmi straksi zylės, karetaitės – džiūgauja, kad po nakties šalčių vis dar gali alsuoti. Dabar jų akyse teliko kasdienis tolumo pavasario laukimas. Šermukšniuose sutūpę tyliai virkauja raudoni sniegenų kamuoliukai. Didesnėse pelkių properšose iki šalčių laikosi gulgės. Ir tik tada, kai pelkes sukausto ledas, šie orūs baltieji paukščiai pakyla ir nuplasnoja į pietus. Dienos vidury prasiveria pilki debesų skliautai ir ant gruoblėtų medžių šakų dangus pažeria sniegą. Tik šernams tai netrukdo: jie rausia baltą, purų kilimą ir valo sau takus. Tačiau netikėtai nuaidėję pažįstami garsai ir drąsiausius iltadančius priverčia suklusti: pasigirsta vis labiau artėjantis šunų skalijimas – žmonės surengė sau pramogą pagai nioti šernus po girią. Šį kartą nė pelkių prieglobstis neišgelbės: ledas stiprus ir žmogaus koja juos visur pasieks. Vakare miško aikštelėje suliepsnos kaitrus laužas ir šernai su eglė šakelėmis šnipuose bus pagerbti pagal visus medžioklės papročius.

KARALIUS

*Man nieko. Man nieko –
aš numiriau sotus,
Žmonių ir šunų iškilmingai apstotas...
Priėjo prie laužo medžioklės karalius
Ir tarė: jo garbei bus didelis balius!*

*Nors lijo lietus, ligi siūlo juos merkė,
Bet gėrė visi ir dainavo, ir verkė –
Vis šerną minėjo – vis gėrė... Gedėjo –
Ir garbstę mane vis paliaut negalėjo.*

*O man... Man tai nieko –
aš numiriaus sotus.
Duokdie kiekvienam –
tiekos vyrų apstotas!
Mane jau atgėrė – kitus tegu šaudo.
Miegosiu...
Sapnuosiu, kad bulvės užaugo.
/.../*

Artėjant sutemoms pakyla vėjas, atslenka svetima ir niūri nakties tamsuma. Atkablūs medžiai bando nepasiduoti įsibėgėjusiam vėjui, tačiau šis nieko aplink negaili. Skaudžiai skamba kietos uosių šakos,

dejuoja juodalksniai, lūžta senos, drevėtos drebulės. Iškelusios šašlančias šakas į dangų rėkia eglės. Pūga žarsto sniegą į visas puses ir vargas tam žvėreliui ar paukšteliui, kuris nespėjo susirasti saugią nakvynę. Tačiau paryčiais audra nurimsta ir pelkės gali lengviau atsikvėpti. Tik ta ramybė neilgai trunka: žemapelkių juodalksnynai pravirksta metalo balsu. Tai miško kirtėjai atėjo praretinti girios brolių gretas. Sustingę medžiai negali pabėgti, nei paukščiais nuskristi, jie tik klausosi kaip skaudžiai aidai per girią kirčiai. Žmonėms išėjus, lieka varganos pėdos – nebylūs ir juodi kelmai. Tik pelkė viską mato, tačiau ji tyli ir vieniša, apsiautusi balta abejingumo skraiste...

Gran Kanarija, Naujieji metai ir laikas

EGLĖ JANULEVIČIŪTĖ-GUIMERA

Prieš pradėdant naują 2023-ųjų pasakojimų ciklą, noriu padėkoti „Mūsų Girių“ redakcijai už suteiktą galimybę dalintis kelionių įspūdžiais, atradimais bei naujais suvokimais. Ko jie bus verti, jei liks nepasidalinti. Gražaus skaitymo ir puikių emocijų!

Paskutinę praeitų metų dieną skridau į kaimyninę salą. Rudens mėnesiai man buvo ypač darbingi, labai daug kruizinių laivų lankė La Palmą. Tūkstančiai turistų iš viso pasaulio praėjo pro mano namų kiemą, kurių kiekvienam reikėjo ne tik užkandžių bei vyno, bet ir gyvo bendravimo, dėmesio, šypsenos. O kiek-

Pagal kiniečių patarimus pasipuošiau blizgančiu laimingu zuikiu

Vaizdas į Las Canteras

vienas žmogus – tai juk atskiras pasaulis, jei ne atskira Visata, kurioje verda emocijų vandenynas, stūkso patirčių, laimėjimų, nuoskaudų bei atradimų kalnai, kur žiojėja neįgyvendintų svajonių ar nepateisintų lūkesčių prarajos, kur veržiasi jausmų bei aistrų ugnikalniai. Susitinkame žmogų, nusišypsoms ar šnektelėję susierziname, po to praeiname pro šalį net neįtardami, kad mūsų pasaulyje jau kažkas pasikeitė. Kad anas žmogus, tie žmonės, tas kolektyvas, ta visuomenė, tas nugyventas laikas ir jame prabėgusi begalybė mūsų minčių kažkaip įtakojo gyvenimo pasirinkimus, pasuko kita linkme įvykius, sukūrė vienokią ar kitokią realybę, kurioje esame šią akimirką. Tikras *perpetuum mobile*, kuriam, patys nė neįtardami, vadovaujame patys.

Tad po šitiek aplankusių svečių labai jau norėjosi pačiai pabūti tiesiog poilsiaujančiu nerūpestingu turistu, na ir žinoma, šventiškai sutikti Naujuosius metus. Juk visi laukiame, kad 2023-ieji bus geresni, ramesni, taikesni, sveikesni. Tikimės, kad šįkart mums tikrai pasiseks geriau ir svajonės būtinai išsipildys.

Keliauti tarp salų labai paprasta. Sėdau į rytinį lėktuvą, valanda skrydžio, tarsi iš Vilniaus į Palangą, ir jau jokios kasdienybės, tik saulė, jūra, barai, restoranai, šventiniai *Feliz Año Nuevo* blizgučiai parduotuvių vitrinose bei viešbučių reklamose ir jau nebe juodas, kaip La Palmoje, o baltas, kaip „namie“, paplūdimio smėlis. Nors ispanai jį vadina auksiniu, nes išties, kaip ir mūsų, jis daugiau švelnaus aukso spalvos nei baltas.

Tai Gran Kanarija. Apie ją ankstesniais emigracijos metais jau rašiau žurnalo skaitytojams, kai pasakojau apie visą Sėkmės salų šeimą. Ne veltui jos buvo taip pavadintos ir sėkmės krikštas tikrai egzistuoja. (Tik ne visi jį teisingai supranta).

Tai trečia pagal dydį Kanarų sala, kurioje gyvena (oficialiais duomenimis) 800 tūkstančių gyventojų ir savo forma ji primena gan taisyklingai apvalų, atskirą kontinentą. Apie neoficialius gyventojus žinių nėra, o jų ženkliai daugiau. Kai šioje saloje lankiausi prieš trejetą metų, gatvėse dar nebuvo tiek musulmoniškai pasidabinusių moterų. Šįkart šios kultūros nešėjų buvo kone pusė visų gatvėse matytų žmonių. Nieko asmeniškai, tik faktas. Jeigu ir toliau tokiais tempais keisis demografinė

padėtis... *Tfu tfu tfu*, kaip sakoma. Tačiau žvelgiant į tai iš paukščio skrydžio, galima pamatyti iš kur kyšo politinio zuikio ausys. Matantis tepamato.

Salos sostinė – Las Palmas, kurią nezinantys dažnai painioja su La Palma. Ši klaida gan brangiai kainuoja, nes dažniausiai pastebima tik oro uoste, kai su bilietu lipama į lėktuvą. Juk salą ir sostinės vardą skiria tik viena „s“: Las Palmas (miestas) ir La Palma (sala). Ačiū neseniai išsiveržusiam La Palmos ugnikalniui, kuris padėjo riebę raudoną tašką ne tik geografiniame žemėlapyje, bet ir viso pasaulio žmonių atmintyje. La Palma gana išgarsėjo ir tapo pažįstama.

Gran Kanarija yra turistinė sala, ją per metus aplanko keletas milijonų turistų, tačiau nuo to jos žavesys nė kiek nemažesnis. Čia labai daug gražių ir paslaptinių gamtos vietų. Ir kaip sala atsivers keliautojui, priklauso tik nuo paties keliautojo. Čia vėl vyksta pasaulių susiliejimo alchemija. Jei ateini į gamtą užsidaręs savo minčių ir jausmų dėžėje, savo žinių ir taisyklių butelyje su gerai įtaisytu kamščiu – toks ir išeisi. Na, nebent, gamta pati pamanyt jog esi vertas geresnio gyvenimo ir sulaužys tavo dėžutę ar išmuš sandariai įgrūstą kamštį. Tuomet, kaip sako posakis, laikykite mane septynetas. Tik nuo mūsų pačių priklauso ar išnaudosime gyvenimo duodamas galimybes. Tai ir yra slaptas Sėkmės salų krikštas. Tad gamtoje visuomet geriau būti atviru pasauliui ir su dėkingumu priimti nematomas dovanas.

Senųjų ir Naujųjų metų sandūra dovanojo tik trejetą dienų, tad pasirinkau poilsį vienoje man jaukiausių Las Palmas vietų – *Las Canteras*. Tai vienas gražiausių ir mėgstamiausių tiek turistams, tiek vietiniams kanarionams paplūdimys. Pačioje sostinėje graškčiai į kraštovaizdį įsikomponavusi įlanka traukia akį ir džiugina širdį. Trys kilometrai plataus auksinio smėlio paplūdimio ir ramiomis bangelėmis liūliuojančio vandenyno. Nekarštas vanduo, ne Egiptas, bet mums, Baltijos vaikams, jis labai malonus. Temperatūra žiemos mėnesiais ne mažiau nei 19–20 laipsnių. Netiesa, kad Kanarai amžinojo pavasario salos ir čia visuomet šilta. Dar kokios klimato aistros čia vyksta. Gyvendama La Palmoje jau užgyvenau dėžę vilnonių kojinių ir kalną avokado malkų, nes sodyba 400 metrų virš jūros lygio ir, rodos, drėgmė tą žino. Viskas, kas nejudą – surūdys, supelys, sušals ir numirs. Tačiau tiesa ir ta, kad bet kurioje saloje pavasariškai šiltą orą visuomet galima rasti. Jeigu gruodį aukštai kalnuose bus šalta, o La Palmoje ar Tenerifėje ir snieguota bei minu-

sas, tai kitoje pakrantėje, kitoje salos pusėje galima rasti labai vasariškai nusiteikusį pavasarį ir malonią +24 °C temperatūrą. O *Las Canteras* – tikra išimtis! Čia pavasaris gyvena ištisus metus! Tarsi Dievo užantį! Šilumos ieškotojai tai gali pasižymėti savo kelionių užrašuose.

Norint Naujuosius pasitikti tokiam maloniai šiltame Dievo užantyje su vaizdu į vandenyną ir smarkiai nepermokėti, viešbučiu reiktų pasirūpinti prieš pora mėnesių. Na bet kartais ir žioplams pasiseka. Mano gyvenimo planai labai improvizuoti, tad gaudau sėkmės paukštį kryžiuodama pirštus ir vildamasi rasti būtent tai, kas geriausia. Šį kartą apsistojome viešbutyje *Aloe Canteras* (keliautojai gali taip pat pasižymėti kaip gerą, o norintys balkono bei pilno vaizdo į vandenyną nepamiršti užsakyme padėti varnelę). Tarp vandenyno ir keleto pastatų įsikomponavęs trijų žvaigždučių viešbutis buvo geresnis nei tikėtasi, kas retai pasitaiko. Skoningai dekoruotas šviesiomis spalvomis, didelė lova, didžiulė dušo kabina bei patogiais balkonėliais žvelgiantis į pagrindinę *Las Canteras* papuoštą eglę, aikštę ir vandenyną kambarys su kaupu patenkino lūkesčius. Pirmą kartą gyvenime mačiau trijų metrų pločio lovą! Tai pliusas turbūt tiems, kas mėgsta miegoti žvaigždės forma (juokauju, bet gan patogu).

Ką galima nuveikti paskutinę metų dieną šiame sostinės rajone? Neginčytinai geriausias variantas buvo aplankyti gana nese-

Smėlio skulptūra ir šventinis fejerverkas

niai, tik 2017 metais inauguruotą didžiulį džiunglių bei jūros gyvūnų akvariumą gražiu pavadinimu *Poema del Mar* (Jūros poema). Čia įrengtos trys didžiulės zonos:

Iš smėlio skulptūrų ekspozicijos - prakartėlėje snaudžiantys gyvūnai

AUTORES nuotraukos

Didysis akvariumo baseinas tarsi didelė kino salė

jūros paviršiaus, jūros gilumų ir gėlo vandens ekosistemos. Bendras vandens kiekis visuose akvariumuose siekia net 7,5 milijonus litrų. Parko pradžioje pasitiko tikros džunglės: gyvi penkių kontinentų peizažai ir net gyventojai. Kitose erdvėse pamačiau spalvotą koralų pasaulį, žuvų galybę, kurių formų net neišsivaizdavau esant. Jei miške pilna visokių formų medžių, tai po vandeniu ne ką mažiau įvairiausių bei keisčiausių formų bei spalvų gyventojų. Vienas žaviausių man buvo ir tarsi magnetas prikaustė dvi valandas stebėti judantį povandeninį gyvenimą – net 36 metrų ilgio bei 7 metrų aukščio originalus, išgaubtos formos didžiausias Europoje jūros vandens baseinas. Nereikia nė kinoteatro. Tiesiog patogiai sėdi fotelyje ir stebi judantį melsvą tyvuliuojantį ekraną. Užburiantis ir dėmesį prikaustantis paslaptingas povandeninis gyvenimas. Vienos žuvys miega dugne ir atrodo lyg negyvos, kitos – guviai suka tuos pačius ratus, lyg šokdamos; rykliai, lyg sulėtintame filme, savo pasirodymu sujudina įprastą ritmą bei primena, kad jie čia didžiausi ir bebaimiai. Sausas šakas, sidabrinis padėklus ar apvožtas geldas primentys keisčiausi jūros gilumos gyventojai, rodos, kažkur skuba, po to lyg persigalvoja ir pradeda stebėti kitapus storo stiklo (specialaus lydinio, kurio įrengiant šią ekspoziciją sunaudota 140 tonų) susirinkusius jiems nepažįstamo pasaulio atstovus – žmones.

Šis apsilankymas, o tiksliau – prisilietimas prie kitapus vandens paviršiaus esančios mažai pažįstamos visatos – bus geriausia metų palydos dovana.

Dar vienas objektas, kurį patogiu ir malonu aplankyti *Las Canteras* – čia pat paplūdimyje įrengtas smėlio skulptūrų parkas. Čia kiekvienais metais susirenka Kanarų smėlio darbų menininkai ir skirtingomis temomis stato fantastiškas auksinio biraus smėlio pilis. Šių metų parodos tema – Biblijos motyvai. Čia ir šventoji šeima, ir angelai, ir žvejai bei tikri prakartėlės gyvūnai.

Visgi įdomu sutikti Naujuosius turistinėje vietovėje. Nuo vidurdienio jau skamba sveikinimai ir baruose liejasi šampanas, nes Kanaruose madinga pažymėti atėjusius australietiškus Naujuosius metus. Ir taip kas valandą kažkurioje pasaulio šalyje „ateina“ kiti metai, o saloje girdisi paltaros ir sveikinimų šūksniai.

Per paskutinę metų dieną patyriau tiek įspūdžių ir išgirdau tiek skirtingų „Su Naujais“, kad vos tesulaukiau metų finišo realiame laike. Į orą paleisti spalvoti triukšmingi salietai prablaškę miegus ir priminė, kad su kiekvienu laikrodžio dūžiu reikia sugalvoti po

norą ir suvalgyti po vynuogę. Ispanijoje tai labai svarbu. Tai tradicija. Visi aikštėje susirinkę žmonės be šampano ar kitokių gėrimų taurės saujoje laikė vynuoges. Visuose supermarketuose šventės išvakarėse galima buvo nusipirkti jau paruoštų „norų“ vynuogių. Be kauliukų, net nuluptų, skardinėlose, taurelėse ar pakeliuose – dvylika stebuklingų uogu.

Rodos niekas nepasikeitė. Tik dar vieną kartą apsvirtė smėlio laikrodis. Vynuogėmis užtvirtintos ateinančių metų gairės, duok Dieve sveikatos visa įgyvendinti, o dienos, kaip smiltelės, byra toliau. Stebėdama jų byrėjimą kartais pradėdau nerimauti, kad per greit byra ir kažko galiu nesusipėti. Et tas laikas. Nepagaunamas, nesustabdomas, nepasiscolinamas. Visiems po lygiai, po 24 valandas paroje. Atsiminiau, kai buvome vaikais, visai negalvojome apie laiką. Tiesiog darėme tai, ką darėme. Ir buvome gudrūs, mokėjome ir planuoti, ir organizuoti, ir nebijojome į akis tiesos pasakyti, net jei už tai kliūdavo. Kur išgaravo tas optimizmas ir laisvė?

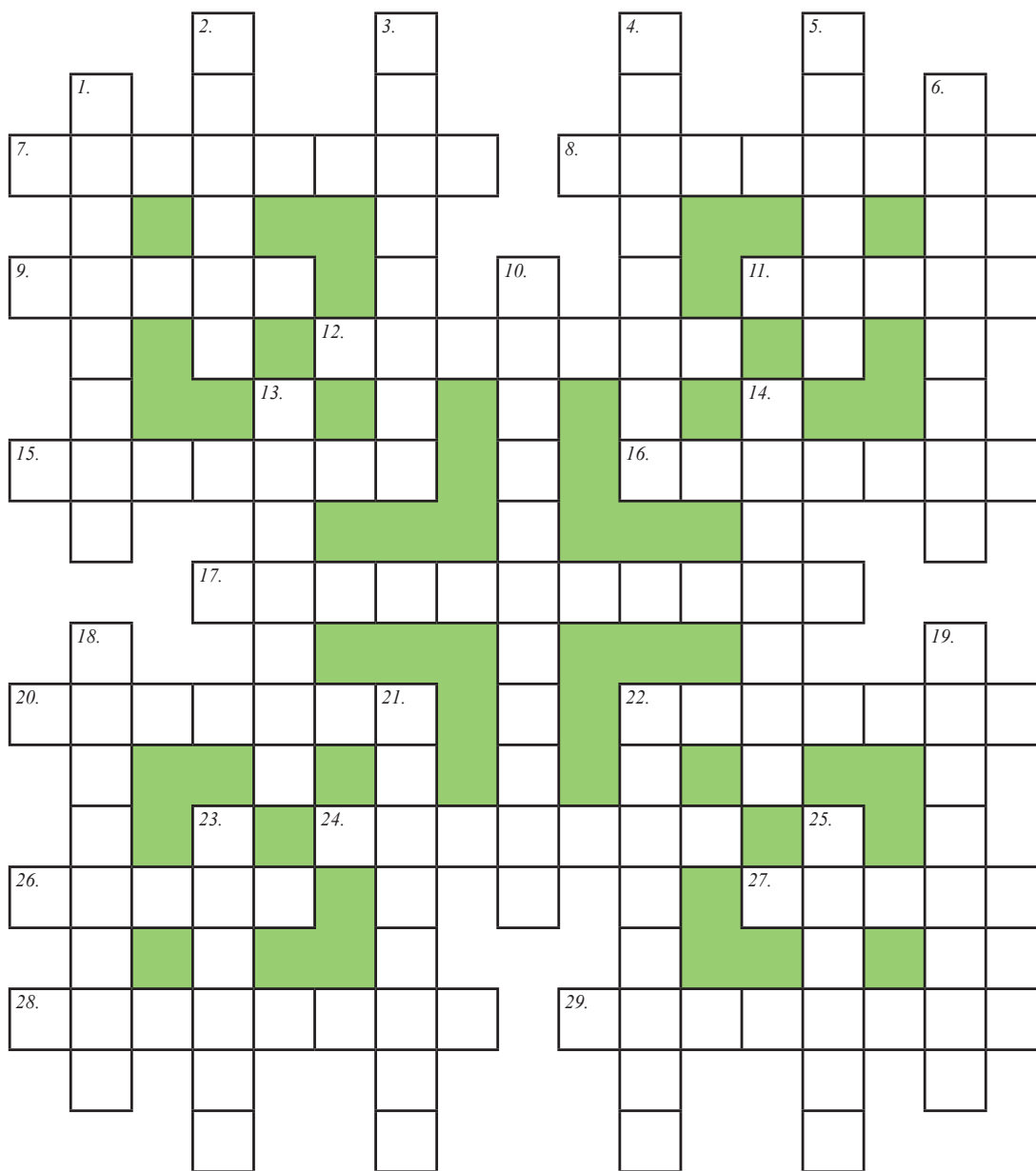
Kai pirmą metų dieną Gran Kanarijoje atsisėdau kavinėje išgerti rytinės kavos, man atėjo šioks toks atsakymas. Tiesiai į rankas. Toks drąsus, bet kartu ir linksmas. Prie kavos puodelio buvo padėtas geltonas pakelis cukraus. Ant jo puikavosi žymaus romanų rašytojo Aleksandro Diuma frazė: „Vaikai labai gudrūs ir išmintingi, tik neaišku kodėl išaugę tai praranda ir tampa kvailiais. Matyt išsilavinimo įtaka“.

Po vandeniu įrengta keletas tunelių dar labiau atveria povandeninio pasaulio gyvenimą

Žiemos mozaika

Sudarė Ona GYLIENĖ

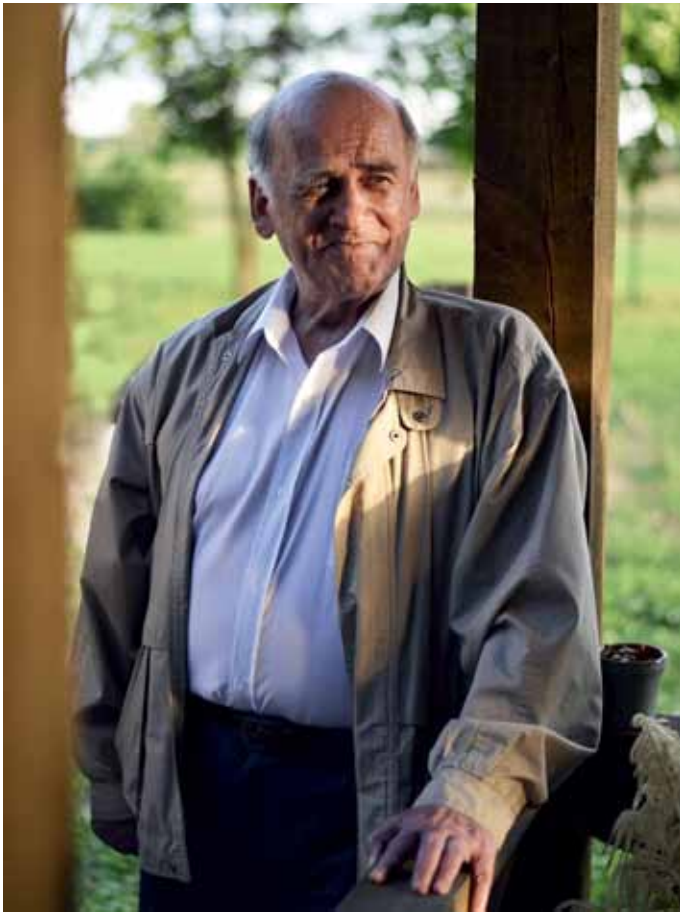
Vertikaliai: 1. Labai jūgęs skystis. 2. Rudens mėnuo, turintis trumpiausią pavadinimą. 3. Smarkus šaudymas iš pabūklų. 4. Santuokos nutraukimo procedūra. 5. Ežeras vakarų Lietuvoje, Telsių rajone, kuris susidarė buvusio ledo luisto vietoje, į jį įteka Durbino upelis, o išteka – Mastupis. 6. Viena iš gluosnių genties rūšių, 1,5–4 m aukščio krūmas, augantis drėgnose vietose, grioviuose. 10. Grupė žvaigždžių, tarpusavyje vizualiai susijusių tam tikra konfiguracija. 13. Kikilinių šeimos paukštelis giesmininkas raudona kakta ir gerkle. 14. Miškų paukštelis mėlynu snapu ir viršugalviu. 18. Kaladės mažybiškas pavadinimas. 19. Spyglys, dyglys, akuotas, rakštis kitaip. 21. Aukščiausias Turkijos kalnas. 22. Pasižymėjęs, pavyzdinis, pripažintas meno, mokslo veikėjas. 23. Grėbliu sudarytas šieno ar šiaudų glėbys. 25. Miestelis Molėtų rajono savivaldybėje, 15 km į šiaurės vakarus nuo Molėtų, Virintos dešiniajame krante.

Horizontaliai: 7. Pagrindinis Brazilijos Rio de Žaneiro miesto stadionas. 8. Gyvybė kitaip. 9. Įkaitusios šviečiančios dujos, kylančios nuo degančio daikto, liepsna. 11. Žemės plotas, kuriame auga žolė. 12. Plaukiojimo laivais teorija ir praktika. 15. Sudaromųjų dalių išsidėstymas, struktūra. 16. Sraigto, varžto įvijų vagutė. 17. Žiemos vidurys. 20. Politinė organizacija, reiškianti visuomenės sluoksnio idealus ir interesus. 22. Nagrinėjimas, vertinimas ir trūkumų iškėlimas. 24. Radiolokatorius kitaip. 26. Ramus be rūpesčių gyvenimas ar svajingo turinio muzikos kūrinys. 27. Dantis tarp priekinių ir krūminių dantų. 28. Svarbiausias Kosta Blancos pakrantės miestas Ispanijoje, prie Viduržemio jūros, provincijos centras. 29. Ko nors ryškesnis, išsiskiriantis bruožas.

Šio kryžiažodžio atsakymus paskelbsime kitame žurnalo numeryje.

Kryžiažodžio, išspausdinto žurnalo „Mūsų girios“ 2022 m. Nr. 12, atsakymai:

Vertikaliai: 1. Karavelė. 2. Karma. 3. Akmenė. 4. Pakala. 5. Ožena. 6. Slyvienė. 10. Agaras. 13. Varveklis. 14. Galinsoga. 16. Vynuogė. 17. Kalėdos. 22. Boružė. 23. Žiedelis. 25. Vitražas. 28. Miškas. 29. Slidės. 30. Stoma. **Horizontaliai:** 7. Žararaka. 8. Pavažėlė. 9. Laimė. 11. Knyva. 12. Snieguolė. 15. Plotas. 18. Varėna. 19. Pyragas. 20. Želmuo. 21. Mėlynė. 24. Aguonos. 26. Mintis. 27. Agutis. 31. Čiuožykla. 33. Vesta. 34. Turas. 35. Kirminas. 36. Lėktuvas.

Vidas Vilius Pračkaila

1935 06 25 – 2023 01 01

Eidamas 88-uosius metus sausio 1 d. mirė VIDAS VILIUS PRAČKAILA – žinomas miškininkas, miškininkystės bei medžioklės ūkio ir Lietuvos Valstybės Kontrolės tarnybos specialistas.

Vidas Vilius Pračkaila gimė 1935 m. birželio 25 d. Kaune, tarnautojų šeimoje. Baigęs Kauno 9 vidurinę mokyklą, 1953 m. įstojo į Lietuvos žemės ūkio akademijos miškų ūkio fakultetą ir 1958 m. įgijo miškų ūkio inžinieriaus kvalifikaciją. Po studijų buvo paskirtas Anykščių girininkijos girininku, kuriuo dirbo 3 metus. 1961 m. perkeltas į tuo metu vadinamo Ukmergės miškų ūkio miškų ūkio vyriausio miškininko pareigoms. 1963 m. pakviestas į Kauno miškų technikumą, kur ėjo technikumų direktoriaus pavaduotojo ir dėstytojo pareigas. Technikume dėstė miškų ekonomikos ir gamybos organizacijos, miškų priešgaisrinės apsaugos, medžioklės ūkio ir kitas specialybės disciplinas. 1967 m. grįžęs į Ukmergę, 12 metų dirbo miškų ūkio inžinieriumi, vyriausiuoju inžinieriumi ir miško ruošos punkto viršininku.

Pablogėjęs sveikatai, 1979 m. įsidarbino Lietuvos kooperacijos sistemoje. Čia jam buvo patikėtos Lietkoopsąjungos Ukmergės zonos

kontrolės-revizinio skyriaus viršininko pareigos, kurias jis vykdė 10 metų. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, 1991 m. išlaikęs konkursinius egzaminus iki išėjimo į už tarnautą poilsį iki 2000-ųjų metų dirbo Lietuvos valstybės vyresniuoju kontrolieriumi. Jo vadovaujami kontrolės pareigas vykdę darbuotojai jį prisimena kaip labai darbštų, gerai išmanantį savo darbą ir labai reiklų bei principingą vadovą. Tokiu pat reikliu ir principingu darbuotoju jis išliko ir tada, kai 2000-aisiais metais jau išėjęs į užtarnautą poilsį dar 4 metus dirbo Ukmergės miškų urėdijos vidaus auditoriumi.

Vidas Vilius medžiokle susidomėjo dar studijuodamas Lietuvos žemės ūkio akademijoje. 1956 m. sausio mėnesį įstojo į LTSR medžiotojų ir žvejų draugiją. Pirmuosius medžioklės įgūdžius įgijo atlikdamas miškų ūkio gamybinę praktiką Vakarų Sibiro taigoje (Krasnojarsko krašto miškuose). Vėliau medžioklės ūkio žinias gilino savarankiškai kasmet medžiodamas Lietuvoje veikusiuose medžiotojų rateliuose kartu su vietos medžiotojais, tarp jų ir su įžymiu gamtininku akademiku Tadu Ivanausku. Į Ukmergės miškų urėdijoje veikusį „Miškininko“ medžiotojų ratelį įstojo 1972 m. ir iki 1980 m. buvo šio ratelio, vėliau vadinamo būreliu valdybos pirmininku. Labai stropiai ir sąžiningai eidamas šias pareigas parengė ir 2015 metais išleido knygą „Medžioklės ragui gaudžiant“, kurioje vaizdžiai, iki smulkių įvykių aprašė Ukmergės medžiotojų klubo „Miškininkas“ 50-ties metų istoriją. Savo turiniu jį objektyviai atspindi ir kitų, tuo laikotarpiu prie miškų urėdijų veikusių medžiotojų ratelių bei būrelių visapusišką veiklą ir problemas.

Darbštumas ir įgimti neeiliniai gabumai leido Vidui Viliui ilgus dešimtmečius (46 metus) vaisingai dirbti ir palikti ryškius gero darbo pėdsakus, iš pirmo žvilgsnio, lyg ir skirtingose veiklos srityse. Apžvelgiant jo visą įvairiose pareigose nueitą veiklos kelią galima teigti, kad jis buvo vienas iš kūrybingiausių bei veikliausių to laikmečio Lietuvos miškininkų. Apie tai akivaizdžiai liudija Vido Viliaus 2016 m. parengta knyga „Anykščių šiluose bei giriose (1958–2014 m.) ir Vakarų Sibiro taigoje (1956 m.)“. Monografijos turinį sudaro trys savarankiški skyriai: 1) Anykščių girininko būties ir darbo šiokiadieniai tarybinės santvarkos metu (1958–1961 m.); 2) Žvilgsnis į Lietuvos miškus ir jų aukščiausius vadovus šių dienų akimis (1945–2014 m.) ir 3) Vakarų Sibiro taigoje (1956 m.). Pirmame ir antrame skyriuose autoriaus nagrinėjamos (aprašytos) problemos ne tik įdomios istoriniu požiūriu, bet taip pat aktualios ir šiuo metu.

Vidas Vilius pasiekęs kūrybinės veiklos gerus darbo rezultatus ar aukštesnes pareigas, nespindėdavo dirbtina imponantiška laikyvena, bet išlikdavo pačiu savimi – natūraliu eiliniu žmogumi, artimam bendraujančiam su jam pavaldžiais bendradarbiais bei mokslo draugais. Toks jis ir išliks jį pažinojusių atmintyje.

Vidas Vilius buvo rūpestingas tėvas. Kartu su žmona žymia Lietuvos krepšininke, sporto meistre Danute (Vasiliščiūte), taip pat miškininke, išaugino dukrą Valdoną ir sūnų Arūną.

Dėl skaudžios netekties reiškiamo nuosiirdžią užuojautą Velionio žmonai Danutei, dukrai, sūnui, vaikaičiams ir visiems artimiesiems bei draugams.

Buvę bendradarbiai ir mokslo draugai

Vidas Bagdonas

1961 08 07 – 2023 01 17

„Gyveno VIDAS BAGDONAS – dabar jau būtoju laiku. Laikė bites, skaldė akmenis, augino žemaitukus, pažinojo miško florą ir fauną. Buvo Baltakiškės vaikas, Žarėnų žmogus. Laukdavo grįžtančios traukinių stoty – dažniausiai atvažiuavęs gerokai per

anksti, dėl viso pikto. Dideliais pirštais lėtai suspaudydavo palaikymo žinutę sunkiais momentais.“

Taip atsiveikindama su savo tėčiu parašė Vido duktė Julija, į keturis sakinius tiksliai sutalpindama brangaus žmogaus gyvenimą.

Vido Bagdono gimtinė – šalia Luokės išsibarstęs Baltakiškės kaimas Telsių rajone. Netoli tėvų vienkiamio žaliavo Guivenų miškas, kuriame, būdamas vaikas, praleisdavo daug laiko, o kiek toliau į dangų kilo ir žemaičių pasididžiavimas – Šatrijos kalnas. Baigęs Luokės vidurinę mokyklą 1979 metais įstojo į LŽUA Miškų fakultetą. Grupės draugai greitai įvertino paprastą, teisingą ir tvirtą žemaičio būdą – išrinko grupės seniūnu, patikėjo jam spręsti visos grupės rūpesčius. 1984 metais Vidas baigė fakultetą, apgynęs diplominį darbą iš paukščių biologijos. Susižavėjęs gyvosios gamtos paslaptimis, Vidas pasirinko aspirantūros studijas Lietuvos MA Zoologijos ir parazitologijos institute, po to buvo jaunesnysis mokslinis bendradarbis Geografijos skyriuje. Daugiausia tyrinėjo ežeringo rytų Lietuvos krašto ekotonus.

1988 metais Lietuvoje papūtus naujiems viltingiems, laisvesniems vėjams, Vidas su šeima persikelia arčiau gimtinės į Paplienijos kaimą šalia Žarėnų. Trejetą metų jis Žarėnų girininkijos girininko pavaduotojas, o nuo 1991 m. gegužės – šios girininkijos girininkas. Trisdešimt penkeri metai atiduoti Žarėnų miškams. Sąžiningai, netuščiažodžiaujant, ramiai ir užtikrintai buvo puoselėjami Vido Bagdono prižiūrimi miškai. „Tai žemaitis, kurio lengvai iš vėžių neišmuši“, – kažkada sakė buvęs Telsių miškų urėdijos miškų urėdas Bronislovas Banys.

Neskubėdamas, tvirtai Vidas statė šeimos namus netoli Žarėnų, Rupšių kaime. Pats lipdė plytas, skaldė akmenis, rentė svirną. Viskas su meile, išmone, apgalvota ir su žemaitiška dvasia. Likdavo laiko ir bitėms, ir naujai aistrai – Žemaitukų veislės žirgams. Buvo šių žirgų augintojų asociacijos narys, vadovavo klubui „Žemaitijos žirgai“, organizuodavo ištvermės jėjimo varžybas. Girininko dėmesio, patarimų dažnai sulaukdavo ir Žarėnų mokyklos jaunieji miško bičiuliai.

Tvirtą Žemaitijos ažuolą pakirto liga. Netekome darbštaus, sąžiningo žmogaus, kuriuo galėjome pasitikėti. Toks Jis išliks mūsų atmintyje.

Reiškiame nuoširdžią užuojautą Velionio žmonai Teresei, dukrai Julijai, sūnui Kęstui, seseriai Zitai ir kitiems artimiesiems.

Buvę bendramoksliai ir kolegos

„Naminis“ šernas

VYTAUTAS RIBIKAUSKAS

Ziema buvo gili ir šalta. Jau tuoj po Kalėdų sniego privertė iki kelių, o jo paviršius dėl trumpo atlydžio ir lijundros padengė ledo pluta. Sunku prasi-maitinti tapo ne tik smulkiems žvėreliams, bet netgi stiprias knysles turintiems šernams.

Iš Girionių gyvenvietės į darbą medelyno kontoroje eidavau tiesiai per medelyno teritoriją, kuri nors ir aptverta, tačiau tvoroje buvo varteliai ir pramintas takas, nes buvo ir vaikštinėjančių atvirkščiai: iš Medelyno gyvenvietės į darbą Dubravos miškų tyrimo stotyje, Miškų institute ar technikumė. Bet, kai dėl medelių vagysčių varteliai tvoroje buvo užrakinti, o kad nelaiptų per jų viršų, tvoros vielos išteptos automobiliais tepalais, maršrutą į darbą ir iš jo teko pakeisti. Pradėjau vaikščioti pamiške. Toliau pėdinti tapo gal arti puskiometrio, bet eiti daug įdomiau, nes galėjai ankstyvą rytą ir popietę stebėti pamiškės gyvūnų veiklą.

Tą kartą dar šviesoje grįždamas pamiške į Girionis tarp daugybės įvairių žvėrelių pėd-

sakų atkreipiau dėmesį į šviežias stambaus šerno pėdas, įmintas giliame sniege. Pro pamiškės vienkiemį, per jauno maumedyno kampą šerno brydė vedė į eglės plantaciją, augančią tarp miško ir Girionių gyvenvietės. Smalsumo vedinas pasekiau šerno pėdsakui, kuris atvedė į eglės plantaciją. Ten netoli plantacijos pakraščiu einančio kelio drybsoje kažkokio nevalyvo piliečio išmestos dviejų didelių šunų maitos. Dabar už tokią veiklą, ko gero, pasodintų į kalėjimą, o sovietmečiu medžiotojai buvo skatinami šaudyti benamius šunis ir kates.

Tais laikais, kai į Kauno Aleksoto turgų atvykdavo daug spekuliančių iš „plačiosios tėvynės“, paklausą turėjo ne tik laukinių švelniakailių žvėrelių, bet ir šunų bei kačių išdirbti kailiai. Beliko tikėtis, kad taip nevalyvai atsikratė šunų lavonais ne Girionių būrelis medžiotojas arba, dar geriau, iš viso ne medžiotojas... Nušautų šunų ir kačių lavonus nebuvo galima išmesti kur papuolė – reikėjo sumesti į atliekų duobes sumedžiotų žvėrių

pirminio apdorojimo aikštelėse arba užkasti giliai žemėn.

Šernai turi nepaprastai gerą uoslę, tad stambusis kuilyls prie šunų lavonų buvo atpėdinęs tiesiu taikymu. Kadangi eidamas pamiške šerno sugrįžimo į mišką pėdų nebuvau aptikęs, įdomu buvo sužinoti, kur jis patraukė prisišveitęs šunienos, tad nuklampoju per sniegą jo pėdomis. Pasisotinęs šernas ėjo mažais žingsneliais, vis glausdamasis arčiau eglės eilių, kur sniego danga buvo gerokai plonesnė. Šerno pėdomis pamažu ėjau ir aš, dairydamasis į žiemos saulės spindulių nutviekstose eglės viršūnėse besidarbuojančius kryžiasnapius. Ir net krūptelėjau iš netikėtumo, kai, stabtelėjus prie vienos eglės, iš po jos garsiai sušnypštęs išvirto didžiulis kuilyls. Eglės šakos, spaudžiamos prisalusio sniego gumulų, sviro iki pat žemės, todėl iš tolo žvėries nesimatė. Nors man einant po kojomis garsiai girgždėjo sušalusio sniego pluta, vienišius mane prisileido taip arti, kad, matyt, užmyniau jam ant uodegos. Tačiau

keisčiausia, kad ir pašokęs iš migio žvėris liko stovėti vietoje. Stovėjome abu lyg suakmenėję, o mus teskyrė tik eglės lajos plotis. Akių negalėjau atplėsti nuo jo didžiulių lūpų iškreipusių aštrių ir peiliai ilčių. Vienok, labai neišsigandau, nes su stambiais miškiniais kuiliais akis į akį susidurti tekdavo gana dažnai. Tiesa, tokių susidūrimų metu dažniausiai rankose laikydavau šautuvą, o šalia dar būdavo visada medžiotoją gelbėti pasiruošęs šuo arba net keletas jų. Kadangi šį kartą teturėjau po pažastim pasispaudęs įvairių popierių prigrūstą aplanką, galvoje kirbėjo tik vienintelė mintis, kaip greičiau būtų galima įsiropšti į artimiausią sniegu apdrebtą eglę. Kai tarp žmogaus ir stambaus žvėries tėra tik 4–5 žingsniai, riba, kai žvėries elgesys tampa neprognozuojamas, jau būna peržengta ir tokiu atveju geriau nedaryti staigių judesių nei bandant bėgti, nei gąsdinant gyvūną. Jei elgiesi ramiai ir išlauki tam tikrą laiką, pirmasis trauktis dažniausiai pradeda žvėris. Išimtis gali būti tik susidūrus su žvėries patele, vedžiojančia jauniklius. Laimei, lipti į medį neprireikė. Kiek pašnairavęs mano pusėn vienišius paniekinaimai nusigrėžė ir plačiu žingsniu nuklampojo per gilų sniegą pagal eglių eilę. Į priešingą nuo manęs eglių eilės pusę kuilys pasuko tik radęs spragą, kur buvo iškiršta viena nudžiūvusi eglė ir, prisidengdamas apsnigtų eglių siena, pasuko link miško.

Kuilys plantacijoje gyveno tol, kol iš stambių šunų lavonų mažai kas beliko, surijo ir beveik visus kaulus. Ateidavo naktimis ir į Girionis po ąžuolais užsilikusių gilių paieškoti ar pasiknaisioti prie šiukšlių konteinerių, taip erzindamas voljeruose laikomas mano laikas.

Netrukus su šiuo kuiliu akis į akį susidūriau dar kartą. Pavakare iš medelyno grįždamas į Girionis šerno pėdas aptikau vedančias į mišką iš medelyno teritorijos pro spragą tvoroje prie chemikalų sandėlio. Tikrai negalvodamas susekti, kur šernas apsisotojo šį kartą, tik iš įpratimo pajėjau pėdomis keletą žingsnių. Tačiau šernas buvo čia pat ir pašoko iš guolio už 4–5 žingsnių nuo manęs. Guolį jis buvo išsirasęs sniege visiškai retame miške prie eglės kamieno ne daugiau kaip 10 žingsnių nuo gana judraus pamiškės į eiguvą einančio kelio, prie didelės aikštės – miško medienos sandėlio. Nuo kelio gulincio žvėries nesimatė tik todėl, kad guolis buvo įruoštas giliame sniege.

Pašokęs kuilys pamažu perėjo į priešingą nuo manęs eglės pusę ir sustojo. Vėl ilgą minutę tyrinėjome vienas kitą, nė vie-

AUTORIAUS nuotrauka

nas nenorėdamas trauktis pirmas. Vis tik pasitraukė šernas, tačiau labai lėtai ir išdidžiai. Man buvo visai nesuprantama, kodėl vienišius guolį įsirusė tokioje atviroje vietoje visai šalikelėje ir dar prie pat chemikalų sandėlio, iš kurio netgi per žiemos speigą sklido nepakeliamas pesticidų tvaikas. Nors šį kartą jau pažįstamas šernas daug baimės neįvarė, pagalvojau, kad didelis ir įžūlus šernas prie gyvenviečių tikrai nepageidautinas. Todėl artimiausią medžioklės dieną po paskutinio susitikimo su šernu vadovauda-

mas medžioklei jos eigą pakreipiau į artimiausius eglės plantacijai girios kvartalus. O su medžiokliniu šunimi laika šernų ieškoti ėjusį medžioklių bičiulį Antaną paprasčiau, kad pereitų per plantaciją. Tačiau iki plantacijos medžiotojui eiti nereikėjo. Tą dieną kuilys guolį buvo įsitaisęs mažame maumedyno plotelyje, esančiame prie pat sodybos pamiškėje ties eglių plantacija. Šuns stambusis šernas visiškai nebijojo, o Antanas pro šalį nešaudė, tad taip ir baigėsi keistulio kuilio vienišas gyvenimas...

„Naminiš“ šernas

ALGIRO JASILIONIO piešinys

**DIDELIAIS
KIEKIAIS
SUPERKAME
BERŽO RAŠTUS
nuo 16 cm skersmens**

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonais +370 340 60054, +370 687 51927, el. paštu info@likmere.lt

***Viskas dirbantiems ir besiltsintiems miške –
Viskas vienoje vietoje***

- ▶ **IŠKLAUSYSIME**
- ▶ **PAKONSULTUOSIME**
- ▶ **PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ**
- ▶ **OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ**

miskui.lt

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k.,
Vėžaičių sen.,
96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

PONSSE

Medkirtė ERGO

STAČIŲ ŠLAIŲ IR SUDĖTINGŲ RELJEFŲ NUGALĖTOJA

Miško technikos pardavimas: +370 610 27218

Servisas: +370 700 55100

Atsarginės dalys: +370 614 03734

Baltic Agro

www.balticagromachinery.lt

BALTIC AGRO MACHINERY LIETUVA

PONSSE LIETUVA

Husqvarna

HUSQVARNA 500-OJI SERIJA

Geresnei pjovimo patirčiai

Husqvarna 550 XP®G

Galingas, patvarus ir manevringas.

50,1 cm³ | 3 kW | 5,3 kg

Pasirinkite tinkamą grandinę
Husqvarna X-Cut™ grandinės užtikrina
ilgalaikį aštrumą, mažą tempimą,
aukštą pjovimo našumą ir didelį
atsparumą dilimui.